

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 117. ÉVFOLYAMA

1982. JÚNIUS • XXXI. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

T A R T A L O M

Dr. Dobi Ferenc: Eredményeink és feladataink	237
Napirenden az OEE és a MEDOSZ közötti együttműködés (Herczeg Miklós)	240
Szakágazati ifjúsági parlament (Jérôme René)	242
Czebei Sándor: Piacpolitika és vállalati termékszerkezet	243
A környezetvédelmi világnap ürügyén (dr. Tóth Károly)	247
Varró Sándor: Víz szállítás a Délalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságban	249
Víz szállítás a Gemenci ÁEVA-ban (Mucsi József)	252
Oláh Tibor: A csatornák és kis vízfolyások fásításainak helyzete és jövője	253
Dr. Dózsa József: Az Ukrán-Kárpátok felső erdőhatára és annak hatása a Tisza vízhozamára	256
Dr. Mátyás Csaba: Töprengés erdőművelési szemléletünkről	259
Az ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság (Prókay Gyula)	262
Szántó Gábor: A hárs szerepe Somogy megye dombvidéki erdőiben	268
Néhány gondolat a nyárfatermesztésünk körül kialakult vitáról (dr. Tóth Béla)	273
Fahasználati szakkielvezéseinkről (dr. Firtos Oszkár)	276
Czerny Károly: Újszerű vállalkozási formák és lehetőségek az erőgazdálkodásban	277
Tompa Tibor: Az erika- és csarabfélék kezelése, szaporítása	280

Címkép: A DEFAG tutaja a Tiszán

(Varró S. felvétele)

A hátalapon: Bőszénfa 52/A erdőrészletben 66%ezüsthárs. 62 éves korban 392 m³/ha összfatömeg.
(Szántó G. felvétele)

C O Д Е Р Ж А Н И Е

Д-р Доби Ф.: Наши достижения и задания	237
Цзеbei Ш.: Рыночная политика и структура продуктов предприятия	243
Варро Ш.: Водный транспорт в Южноравнинном лесхозе	249
Олах Т.: Положение и будущность облесения каналов и водотоков	253
Д-р Дозса Й.: Верхняя граница лесов в Украинских Карпатах и ее влияние на водоносность р. Тисса	256
Д-р Матыйш Ч.: Раздумье о нашем воззрении о лесоводстве	259
Прокэй Гь.: Припольский лесхоз	262
Санто Г.: Роль липы в лесах холмистых районов области Шомодь	268
Олах Т. К.: Несколько мыслей о выращивании тополей в Венгрии	273
Черни К.: Новые формы предпринимательства в лесном хозяйстве	277
Томпа К.: Обработка и размножение вересковых	280

C O N T E N T S

Dobi F.: Results and tasks of ours	237
Czebei S.: Market policy and enterprise product composition	243
Varró S.: Water transport in the Délalföld State Forest Enterprise	249
Oláh T.: Present situation and future perspectives of trees along canals and water streams	253
Dózsa J.: Upper forest line in the Ukrainian Carpathians and its impact on the water yield of the river Tisza	256
Mátyás Cs.: Considerations on our silvicultural attitudes	259
Prókay Gy.: Informations on the Ipolyvidéki State Forest and Wood Processing Enterprise	262
Szántó G.: The role of silver linden in the forests of the hills in County Somogy	268
Tóth B.: Some considerations on the poplar growing in Hungary	273
Czerny K.: New venture forms in the forest management activities	277
Tompa T.: Treatment and propagation of some Erica and Calluna species	280

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkeszti: dr. Solymos Rezső. A szerkesztőség címe: Budapest, II., Frankel Leó u. 44. Levélcím: Budapest, Pf.: 17., 1277. Kiadja: a Lapkiadó Vállalat, Budapest, Lenin krt. 9–11. Levélcím: Budapest, Pf.: 223., 1906. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják: az Országos Erdészeti Egyesület tagjai, előfizetők még: a Posta Központi Hírlapiroda (Budapest, József nádor tér 1., 1900) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre: 120.— Ft, félévre: 60.— Ft, egyes szám ára: 10.— Ft. Külföldön terjeszti: a „Kultúra” Könyv- és Hírlap-Külkereskedelmi Vállalat (Budapest, Pf.: 149. H-1389). Az évi előfizetés ára: 7 dollár.

Révai Nyomda, Egri Gyáregység, Eger. 82 1149. Felelős vezető: Vilcsék János.

Index: 25 208

HU ISSN 0014—0031

DR. DOBI FERENC

EREDMÉNYEINK ÉS FELADATAINK

Szakszervezetünk XXV. kongresszusa elismeréssel szólt az erdő- és fagazdasági ágazat eredményeiről, a nehéz körülmények között dolgozók munkájáról. Határozatában célul tűzte ki az erdő- és fagazdaságban dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítását. Szakszervezetünk vezetése mindenkor ebből kiindulva értékeli az ágazat tevékenységét, a dolgozók élet- és munkakörülményeinek alakulását.

Az elmúlt év alapvető feladatainak teljesítése — a kedvezőtlen piaci hatások ellenére — az ágazat fejlődését, erősödését igazolják és egyúttal alapot adnak az 1982. évi feladatok elvégzéséhez.

Az elmúlt időszakban érezhetően növekedett az erdő- és fagazdaságokban a szakszervezeti munka jelentősége, befolyása. A jogok és köteleességek egy- sége, összhangja világosan fogalmazódott meg és érvényesült az elmúlt év demokratikus fórumain. Különösen azokon a fórumokon, ahol az ötnapos munkahétre való átállás feltételeit és programját vitatták meg, fogadták el.

Rendkívüli feladatok

Az 1982. évi terv célkitűzései jelentős követelményeket támasztanak az erdő- és fagazdasági vállalatokkal szemben. A tervek teljesítése, a lakossági ellátás — építőipari faanyag és tűzifa biztosítása — mellett rendkívüli feladat lesz a rövidebb munkaidő alatt végzendő, fegyelmezett munka megszervezése és az ismert körülmények miatt a munkaerő megtartása.

Bízunk abban, hogy jelentős segítséget adott ehhez a munkához az az intézkedés, amely az erdőgazdasági fizikai dolgozók egyszeri bérnövelésére vonatkozik. Úgy gondoljuk, széles körben ismert — ezt szakszervezetünk XXV. kongresszusa is megerősítette —, hogy az erdőgazdaságokban foglalkoztatott dolgozók részére indokolt a központi bérpolitikai intézkedés. Különösen indokoltnak tartjuk a nehéz és sokszor rendkívüli körülmények között foglalkoztatott, alacsony keresetű fizikai dolgozók és a termelést közvetlenül irányítók bérhelyzetének javítását.

Ez az intézkedés valóban politikai intézkedés lesz, az ágazat elismerése; gondjainak és problémáinak megoldásához segítségnyújtás.

A bérek és kereseteknek a termeléssel arányos és egyénileg differenciált növelését, a mindenkori népgazdasági életszínvonal-politikai célkitűzésekhez való igazítását elengedhetetlennek tartjuk. Kiemelten fontosnak tartjuk az erdő- és fagazdaságok ez irányú, saját erőből történő erőfeszítéseit és azokat mindenkor támogatjuk.

Intézkedések történtek a magasabb vezető állású dolgozók alaphérének rendezésére. Egyetértettünk az átlagosnál magasabb béremeléssel, de ugyanakkor azt várjuk, hogy a gazdasági vezetők a maximális erőfeszítést tegyék meg a lehetőségek teljes skáláján (bértartalék-kedvezmény, preferencia), használják ki az általuk vezetett kollektíva keresetének növelésére.

Mindezen kérdések megvitatására, de a többi, megoldásra váró feladat megbeszélésére is, jó alkalmat nyújtanak majd a soron következő bizalmi testületi tanácskozások. A megvitatásra kerülő kérdések (kollektívszerződés-módosítás, vezetőmunka-értékelés, bér-, részesedési arányok meghatározása stb.) mind lehetőséget nyújtanak a tanácskozások tartalmi színvonalának javítására, a dolgozók tulajdonosi pozíciójának erősítésére. Véleményünk, hogy a jó vezető folyamatosan és rendszeresen igényli a dolgozókollektíva véleményét, a gondokat megosztja velük. Szakszervezeti szerveinknek ezen a területen kell az eddiginél még nagyobb felvilágosító-, nevelő-, kezdeményező-munkát végezni.

A soron következő bizalmi testületi ülések határoznak majd a kollektív szerződések módosításáról. Különösen fontos, hogy az ötnapos munkahétre való áttérés — melynek kidolgozására oly nagy figyelmet fordítottak — megfelelő részletes szabályozással kerüljön be a kollektív szerződésekbe.

Elismeréssel kell szólni az erdő- és fagazdaságok szakszervezeti vezetésének az ötnapos munkahétre való áttéréssel kapcsolatos munkájáról. Igen alapos, példamutató, felmérő-, mozgósítómunkát végeztek, s valóban érdemben, részleteiben vitatták meg a dolgozóikkal a javaslatokat, az áttérési programtervezeteket. További feladat, hogy e programoknak az élethez igazodó megvalósítására törekedjenek.

Nem lépünk vissza!

Az életszínvonal-politika fontos területének tartjuk az élet- és munkakörülmények javítását. Továbbra is irányadó az a meghatározás, hogy a szociálpolitikában nem lehet visszalépés. A gazdálkodás körülményeihez kell igazítani a szociális terveket és összhangba kell hozni azt a szükségletekkel és lehetőségekkel. Megvan a reális lehetősége annak is, hogy a szociálpolitikával összefüggő költségeket — a természetes mutatók növelése érdekében — a szinten tartás veszélyeztetése nélkül csökkentsék. (Értve ez alatt az étkeztetés szállítási költségeinek, a munkásszállítás szállítási költségeinek racionális felhasználását.) Különösen nagy fontosságot tulajdonítunk ezen a területen a jó szervezőmunkának.

A lakáshelyzet javítása társadalompolitikai feladat. Az elmúlt évben kialakult lakásépítkezési támogatásban — mely igen kedvező irányban fejlődött — további erőfeszítéseket kell tenni.

Az üzemegészségügyi helyzet elmozdult a holtpontról. Vannak ugyan még számottevő gondok, így az üzemorvosi és egészségügyi középkezelőhiány, mégis azt mondhatjuk, hogy e téren szakszervezetünk és az üzemek is többet tettek az elmúlt két évben, mint az azt megelőző tervciklusban. Tovább kell fejleszteni a foglalkozási ártalmak miatt megbetegedett dolgozók gyógyítását. A megelőzést különösen fontosnak tartjuk e területen. Ennek részét jelenti a gyógyüdültetési lehetőségek biztosítása.

Az üdülés az ágazatban a SZOT-beutalók felhasználásával és a helyenként szűkös vállalati üdültetésekkel realizálódott. Indokolt, hogy továbbra is napirányban tartassuk a szervezett összefogást az üdülők fejlesztése terén.

A munkásvédelemről, a baleseti helyzet alakulásáról szólva, egyet kell érteni azzal a véleménnyel, hogy a munkások életének és testi épségének védelméért, a balesetek csökkentéséért az elmúlt évben sem tettek kevesebbet a gazdaságok vezetői, mint a megelőző években. Mégis ellentmondásosnak tűnik a három napon túl gyógyuló balesetek 23%-os növekedése és a 17 halálos baleset.

A vezetők továbbképzése, oktatása keretén belül is egyre nagyobb hangsúlyt kap a munkavédelem. Megítélésünk szerint a fő hangsúlyt a középszintű és a termelést közvetlenül irányító vezetőkre és a dolgozókra kell helyezni. Igen fontos a balesetek okainak keresése, felderítése. Egyre nagyobb hangsúlyt kell kapni a prevenciónak, a megelőzésnek.

A munkahelyi fegyelmezetlenség, a technológiai utasítások megszegése, figyelmetlenség a legtöbb halálos balesetnél megtalálható. A nevelő-, felvilágosító munka, a szemléltető oktatás továbbra sem nélkülözhető.

Nem csak a szakszervezet feladata

A szakszervezeti munka más területére áttérve, azt mondhatjuk, hogy a kulturális és a művelődési munka egyaránt állami és szakszervezeti feladat. Mindenkor egyetértünk a szakmai képzés, a továbbképzés, különösen a munkástovábbképzés fejlesztésére irányuló állami kezdeményezésekkel.

Hasznosnak tekinthető, hogy rendszeres a vezetők szakmai továbbképzése. Úgy gondoljuk, hogy különösen lényeges egy ilyen értelmű továbbképzésen, ha a szakszervezet vezetése akár az általános szakszervezeti munkára vonatkozóan, akár a sajátos területeket érintő kérdésekben, kifejti véleményét és szót vált a vezetőkkel. Örömmel nyugtázzuk azt, hogy számos erdőgazdaságnál működik a vállalati művelődési bizottság és ugyancsak a vállalatnál vagy valamelyik üzemegységnél működik az erdőgazdasági dolgozók klubja. Ezeknek a kluboknak a működése hasznos. A lehetőségekhez, adottságokhoz képest minél nagyobb számban be kell vonni az erdészeti műszaki értelmiséget e klubok munkájába. Elő kell segíteni létrehozásukat, rendszeres, aktív működésüket.

Nem jó tapasztalat viszont az, hogy több helyen a gazdasági vezetők a művelődési bizottság munkájának támogatását, az eszmei-politikai irányításban való részvételt leszűkítik. Szakszervezeti feladatnak és elegendőnek tartják, ha az anyagi eszközöket rendelkezésre bocsátják.

A kulturális munkát hivatott segíteni a vállalati szociális és jóléti keret. Néhány negatív tapasztalat arra utal, hogy a jóléti és kulturális alap ténylegesen kulturális célra szánt összege, mértéke több gazdaságban mérséklődik. Tekintettel arra, hogy ennek az összegnek a tervezése, felhasználása, felosztása szakszervezeti döntési hatáskörbe tartozik, még fokozottabban indokolt, hogy a gazdasági vezetők véleményüket határozottabban kifejezsék, illetve az indokolatlan csökkentéseket megakadályozzák.

Tennivalóink

Összességében úgy ítéljük meg, hogy az erdőgazdaságokban a szakszervezeti munka és a kapcsolattartás jó alapokon nyugszik. A megnövekedett fel-

adatok megkövetelik a további kölcsönös együttműködést. Legyen igényesebb egymás iránt a gazdasági és szakszervezeti vezetés. A minden áron megbékélésre való törekvés nem helyes út, és nem a kölcsönös megbecsülést, az őszinte együttműködést segíti elő.

Véleményünk, hogy a vezetés egymás közötti, valamint a szakszervezettel való együttműködése, a kölcsönös tiszteletadás, egymás jogainak és kötelességeinek ismerete és tiszteletben tartása, ezek gyakorlásának elősegítése alapvető és meghatározó egy vállalat életében. Ezeknek az együttműködési ismérveknek a figyelmen kívül hagyása, megsértése kihat a vállalat egész tevékenységére, az egész kollektíva hangulatára, a munkahelyi közérzetre.

Napirenden az OEE és a MEDOSZ közötti együttműködés

Két éve, 1980 februárjában került sor az OEE és a MEDOSZ közötti együttműködési megállapodás aláírására. Mi történt azóta, hogyan sikerült realizálni a megállapodásban rögzítetteket — erről tanácskozott nyíregyházi kihelyezett ülésén az OEE elnöksége, melyen részt vett *Varga György*, a MEDOSZ-kv titkára is.

Mint ahogyan *Varga György* és *Király Pál* is megállapította vitaindítójában, vezetői és vezető testületi szinten csaknem kifogástalannak minősíthető a kapcsolat. Ezt szolgálja az a gyakorlat, hogy a különböző szintű vezetők részt vesznek egymás ülésein, rendezvényein, kölcsönösen tájékoztatják egymást a mindkét felet érintő kérdésekről, munkaterveiket egyeztetik. Szorosan együttműködik a két szerv számos — az erdőgazdálkodással és az ágazatban dolgozó értelmiségekkel, munkásokkal kapcsolatos — előterjesztés, állásfoglalás, javaslat kidolgozásában (pályakezdő szakemberek helyzete, szociális kérdések, a szakmai képzés, továbbképzés feladatai stb.).

Elismeréssel állapította meg az elnökség, hogy az 1980-as szakszervezeti választások előkészítésében az OEE helyi csoportjai és tagjai aktívan működtek közre és sokan vállaltak különféle szakszervezeti funkciót is. Ugyancsak pozitív változás tapasztalható az OEE tagjai részéről a munkások szakmai képzésének és továbbképzésének segítése terén.

A fejlődőben levő klubmozgalom segíti az együttműködést testületi szinten. Az ott élő szakember-értelmiségiek és munkások — sajátos gondjainak és igényeinek ismeretében szervezik programjaikat.

Az eredmények mellett a résztvevők szóltak a gondokról, hiányosságokról is. A megállapodás helyi (vállalati) végrehajtásában, az együttműködés hatékonyabb tételében van még tennivaló. Nem mindenütt fordítottak kellő gondot a megállapodás megismerésére, az abból adódó sajátos helyi tenni-valókra. Ez egyaránt vonatkozik néhány helyi csoportra és szakszervezeti bizottságra is.

Többen felhívták a figyelmet az erdőfelügyelőségeknél, a termelőszövetkezetekben dolgozó erdészszakemberek érdekvédelmének helyzetére, sajátos gondjaiknak esetenkénti figyelmen kívül hagyására. Az egységes ágazati szem-

lélet kialakítása, a tennivalók hasonlósága miatt meg kell vizsgálni az MN-erdőgazdaságok dolgozói bevonásának lehetőségét is az együttműködési megállapodás végrehajtásába.

Széles körű igény jelentkezik az egyesületi és szakszervezeti közös rendezvények iránt. Ezek számát feltétlenül növelni kell a kölcsönös érdeklődésre számot tartó programok szervezésével.

Nagyobb szerepet kérnek az OEE helyi csoportjai a vállalati döntések előkészítésében, gazdasági kérdések véleményezésében, egyes — mindkét felet érintő — káderpolitikai kérdésekben való véleménynyilvánításban.

Az eltelt két év tapasztalatai és a további tennivalók elemzése után határozatot fogadott el az OEE elnöksége:

— Elismerését és köszönetét fejezi ki a szociológiai bizottságnak a megállapodásból adódó feladatok eredményes végrehajtásáért és a jövőben is hasonló aktivitást, szoros együttműködést kér.

— Az erdészklubok helyzetéről, a továbbfejlesztés lehetőségeiről az OEE és a MEDOSZ közös körlevelet adjon ki.

— Az együttműködési megállapodás végrehajtásában jelentkező problémák felszámolására az elnökségi ülésről emlékeztető készüljön, amelyet a helyi csoportok, szakbizottságok, valamint a MEDOSZ megyei bizottságai és vállalati szakszervezeti bizottságai kapjanak meg.

— Az elnökségi ülésről mindkét fél részéről sajtóközlemény jelenik meg.

Herczeg Miklós

A Nagykunsági Akáctermelési Rendszer ágazatunk első előzetesen elismert termelési rendszere

Ágazatunk fejlődése fontos mérföldköhöz érkezett. A MÉM szakmailag elbírálta a Nagykunsági Erdő- és Fajfeldolgozó Gazdaság akác termelési rendszer kérelmét. Megállapította, hogy annak alkalmazásából az országos átlagot meghaladó gazdálkodási eredmény várható és, hogy az kielégíti a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter 9/1979. (VI. 15.) termelési rendszerekről kiadott MÉM számú rendelete által támasztott követelményeket.

A rendszer kidolgozásában az ERTI mint szaktanácsadó hatékonyan közreműködött. Szolgáltatta a rendszer alapját jelentő nemesített szaporítóanyag-termesztéshez a technológiát és az indításhoz szükséges gyökérdugványokat. A rendszer átfogja a nemesített szaporítóanyag-termesztéstől az I—V. fatermesztési osztályba tartozó akácosok létesítésén, ápolásán és nevelésén keresztül a véghasználatig az összes évente felmerülő feladatot. Ilyen formán a rendszer szerinti munkát olyan erdő-résztelkekben is meg lehet indítani, amelyekben még nem nemesített csemetékkel történt az erdősítés. A rendszer teljes „beállításához” tehát nem kell megvárunk az ezentúl fokozatosan csak nemesített csemetével létesített erdők vágásérettségét.

A termelési rendszer előzetes elismerésének a jelentőségét a nemesített szaporítóanyag alkalmazásán kívül még abban látjuk, hogy kötelez bennünket a fokozottan ellenőrzött technológiai fegyverre, a szakismeretek, a technológiák, a felhasznált technika hatékonyabb kihasználására, céltudatos továbbfejlesztésére, végül, de nem utolsósorban az irányításban a számítógépre alapozott információrendszeren keresztül az objektívebb adatokra épülő döntésekre.

Az akác termelési rendszerbe eddig a már évek óta eredményesen működő Erdészeti Termelésfejlesztési Társaság tagjai jelentették be a részvételi szándékukat. A belépés lehetőségei iránt azonban érdeklődnek már olyan termelőszövetkezetek is, amelyek eredményesen kívánnak foglalkozni az akáctermesztéssel.

Dr. Papp Mihály,
a rendszerszervező NEFAG igazgatója

SZAKÁGAZATI IFJÚSÁGI PARLAMENT

Az Ifjúsági Törvényben meghatározott feladatok végrehajtására az elmúlt évben tartott munkahelyi, majd vállalati, intézményi ifjúsági parlamentek után azok eredményét most a szakágazati summázta. A beszámolók szerint az előbbiek élénkek, elevenek voltak, az utóbbira nagyrészt már írásban lehigadt anyag került.

A szakágazati parlamenten az ifjúsági felszólalásokban a szakmai és egyéni boldogulást célzó kérdések egyensúlyban voltak. Előbbiekből kiemelkedett *Virág István* felsőtiszai küldött figyelmeztetése a cigány fiatalokkal való foglalkozás jelentőségére, *Gálfi Gábor* mohácsi küldött felvetése regionális tartálékanyag raktárak létesítésére, a kecskeméti küldött — *Hajdú András* — óvása a felügyelői létszám csökkentése ellen és többek sürgetése az újítási ügyintézés egyszerűsítésére, gyorsítására, a bürokratikus akadályok megszüntetésére. Az egyéni követelések meglehetősen egybehangzóak voltak. Az értelmiségiek legalább egyenlő elbírálást kértek juttatásokban a fizikai dolgozókkal, a vidékiek a budapestiekkel, a műszaki vezetők az erdészetvezetőkkel. Mozgalmasabb káderpolitikát sürgettek, mert a fiatalok nem győzik egyhelyben kivárni az idősök nyugdíjbavonulását. Alsó szinten keveselték az ifjúsággal való foglalkozást, szóváltették az „Alkotó ifjúság” mozgalom pangását, benne a képzőművészeti irány túltengését.

Maga az előre kiadott Intézkedési Terv-javaslat erősen általánosságban mozogva kevés észrevételt váltott ki. A KISZ Mezőgazdasági Fiatalok Tanácsa a feladatok részletes kibontását, határidőkkel felelős személyekre bontását kérte.

A szakágazati parlamentnek legfőbb jelentősége talán abban mutatkozott meg, hogy a felső vezetőknek alkalmuk adódott a küldötteken keresztül részletesen tájékoztatni az ifjúságot a szakmát, a réteget érintő helyzetről, elgondolásokról, készülő intézkedésekről.

Az ágazat helyzetéről, a VI. ötéves terv hátralevő idején esedékes feladatokról *dr. Királyi Ernő* hivatalvezető számolt be, kiemelve az ifjúságra hárulókat, ismertette a 2000. évig terjedő fagazdasági stratégiát. *Lénárt István* a KISZ KB Mezőgazdasági Bizottság nevében az erdőgazdasági munka nagyobb propagandáját sürgette, a KISZ-munka szakágazati és vállalati felülvizsgálatát kérte és a megnövekedett szabad idővel kapcsolatos erdészeti feladatok ellátására hívta fel a figyelmet. *Micsuh László* a MEDOSZ és az Építők Szakszervezete részéről bejelentette, hogy munkapadon van a vállalatoknak ösztönzésre nagyobb szabad kezdet adó rendelkezés, a KISZ-nek is feladata odaadni, hogy ez a gyakorlatban majd megfelelően érvényesüljön. *Dr. Soós Gábor* államtitkár megerősítette a szakszervezeti bejelentést. Felhívta az ifjúságot, hogy legyen kezdeményezője a fejlesztésnek. Figyelmeztetett arra, hogy sok elhangzott felvetés helyileg is megoldható, gondoljanak hát arra, hogy legnagyobb öröm abban van, amiért magunk dolgoztunk meg!

Zárszóként *dr. Királyi Ernő* több felvetett kérdésre adott azonnali választ, tett helyre néhány tájékoztatlanságot és valamennyi felvetésre írásos választ ígért.

Jérôme René

PIACPOLITIKA ÉS VÁLLALATI TERMÉKSZERKEZET

CZEBEI SÁNDOR

A MÈM EFH által felső szintű vezetők részére szervezett továbbképző tanfolyamon tartott vitaindító előadásban rámutattam arra, hogy az elmúlt évben a fa iránti kereslet megcsappanása váratlanul érte a vállalatainkat. Nem elemezték eléggé a legutóbbi világ gazdasági változásokat és most nincsenek felkészülve megfelelő termékszerkezet-váltásra, pedig már a magyar társadalom is olyan fejlődési szintre jutott, hogy konvertálható vásárlóerővel rendelkezik. Így megfelelő marketingtevékenységgel a nehézségek feloldhatók.

Ha a fagazdasági ágazat területén piacpolitika és termékszerkezet összefüggéseiről akarunk beszélni, akkor röviden szólni kell azokról az alapvető tényezőkről, melyek a jelenleg kialakult helyzetet eredményezték. Ezek a tényezők döntő hatással voltak az erdőgazdasági és faipari vállalatok ez irányú tevékenységére az elmúlt három évtizedben. Nézzük a legfontosabbakat:

- Lényegében 1945 óta alapvető ágazati célkitűzés az új erdők telepítése, az élőfakészlet növelése.
- A fenyőfatermékeket egyre nagyobb mennyiségben importáltuk napjainkig bezárólag és úgy látszott, hogy a Szovjetunióból hosszú távon, aránylag olcsón és korlátlanul kielégíthetjük szükségletünket.
- Közben állandóan hirdettük a fenyőhelyettesítést, megfelelő közgazdasági alátámasztás nélkül.
- A fa- és fatermékárak a világpiaci értéktől erősen el voltak térítve.
- Az igények kielégítése jelentős mértékben elosztás útján valósult meg, 90–95%-ban fix vagy maximált árakon.
- Az 1970-ben végrehajtott szervezeti változtatás megteremtette a vertikális fagazdálkodás lehetőségét, de a vállalaton belüli többszörös tevékenység zavarta a tisztán látást a valóságos önköltségi és jövedelmezőségi viszonyokat illetően.
- Mindezek olyan közgazdasági és piaci környezetben zajlottak, melyre jellemző volt a keresleti helyzet szinte valamennyi fa és fatermékre vonatkozóan.

Az elmondottak alapján tehát vállalati piacpolitikáról alig-alig beszélhetünk. Joggal felvethető, hogy ágazatunk és vállalatunk termékszerkezetének alakulását ilyen körülmények között milyen tényezők határozták meg? Azt kell mondanunk, hogy ágazatunkban a termékszerkezet alakulását döntő módon befolyásoló tényezőket két csoportra oszthatjuk:

1. A népgazdaság különböző területeiről érkező igények kielégítése

- Növekvő mennyiségben a lakosság tűzifával való ellátása, a fejlődő bányászat bányászati faanyaggal való ellátása (pozitív gyérítés).

- A várhatóan fejlődő papíripar ellátására nyárfaprogram, melynek nem szerencsés folytatása lett a jugoszláv—magyar hosszú távú cellulózipari megállapodás.
- A 15 éves lakásépítési program igénye szerint a parkettatermelés fejlesztése (három parkettagyár, ami eredetileg négy-öt volt).
- A magyar gyümölcs- (alma-) export bonyolítása érdekében a mezőgazdaságiláda-termelés fejlesztése.
- A bútoripar fejlesztésével szinkronban a faforgácslap- és farostlemez-termelés, majd utólag a fűrészipari rekonstrukció, a háttéripár megteremtése.
- A vegyiparfejlesztés oldalágaként a fa alapon létrejövő furfurologyártás és ezzel összefüggésben az erdeiaprítéktermelés bevezetése. Bár itt meg kell mondani, hogy a fa vegyi feldolgozására ágazaton belüli kezdeményezések is voltak, de tőkehiány miatt sorra elbuktak.

2. Ágazati kezdeményezések

- Ezek legjelentősebbike a már említett élőfakészlet-növelés, az erdőtelepítés és az ehhez szükséges beruházási források folyamatos biztosítása. Ennek ugyanis az összes továbbra is meghatározó szerepe volt.
- A fakitermelés növelésén keresztül 1966-tól kezdődően, a tűzifaimport megszüntetése.
- A lombos bányafa, bányadorong használatának bevezetése, elfogadtatása a bányavállalatokkal.
- Hasonlóan a Magyar Papíripari Vállalatnál a lombos papírfák felhasználásának bővítése.
- A lombos papírfa — közte a cser — tőkés exportjának meghirdetése és a Lignimpex Vállalat által a megvalósítása.
- A faforgácslap-termelés növelése, a farostlemezgyártás részbeni átállítása cser alapanyagra. Az utóbbival kapcsolatban elismerés azoknak a kollégáknak, akik az elmúlt 20—25 év alatt a magyar farost- és faforgácslap-termelést létrehozták. Külön elismerés a cementkötésű faforgácslap-termelés beindításáért, amely ágazati, illetve vállalati kezdeményezésként jött létre és jelentősége túlnő az országhatáron is. Kár, hogy viszonylag kevés forgácsfa kell a gyártáshoz.

A nem teljeskörűen felsoroltak alapján kialakított és az ágazati irányelvekben meghatározott feladatokhoz igazodott tehát vállalatainknál a termék-szerkezet. Ezt erősítette a szigorú tervgazdálkodási rend is. Vállalataink e kívánalmakhoz jól-rosszul igazodva ebben az időszakban dinamikus fejlődést értek el.

A növekvő mennyiségű fakitermeléssel és az ötévenként végrehajtott faár-rendezésekkel a minimálisan szükséges anyagi alap is megteremtődött az alig változó technika pótlására, amivel a bővített újratermelést biztosítani lehetett. Új technika beszerzésére azonban már nem képződött elegendő anyagi forrás. Ezalatt, néhány átmeneti értékesítési zavartól eltekintve, (az 1972—1973. évben tűzifa, 1975-ben farostlemez, 1976—1977-ben szalagparketta) termékeink elhelyezése nem jelentett gondot. Közben a 70-es évek végére ágazatunk az üzemtervi fakitermelési lehetőség szintjét elérve, az extenzív növekedési szakasz végéhez érkezett. (Közismert, hogy a növekedés döntő mértékben a tsz-erdőkben jelentkezik a következő évtizedekben.)

Úgy gondolom, nem lehetnek vérmes reményeink arra vonatkozóan, hogy

a jövőben a fagazdasági ágazat fogja megszabni a népgazdaság fejlődésének irányát. Mégis szeretném rögzíteni azt a véleményemet, hogy az eddiginél még határozottabban kell harcolnunk azért, hogy a fának, mint nyersanyag-nak, a jövőbeni felhasználási formáit mi szabjuk meg. Úgy is mondhatnám, hogy mi fogadtassuk el a népgazdasággal, ahol lehet a világpiaccal is, hogy a fa mi mindenre használható fel.

Az elmondottaknak megfelelően a Balatonfelvidéki EFAG fejlődésére is az előzőekben vázolt tendencia volt a jellemző:

- a rendelkezésünkre álló területnek megfelelően végeztük az erdőtelepítéseket,
- fokozatosan növeltük a fakitermelést,
- növeltük a nehéz fizikai munka gépesítését a beszerezhető gépek vásárlásával,
- növeltük a primér fatermékek, sőt a fűrészelt és feldolgozott apró választékok exportját is,
- piaci tevékenységet az elosztás alapján kijelölt vállalatokkal a szerződés megkötése, a szállítások irányítása és adminisztrálása jelentette,
- ártárgyalások nem voltak, mert belföldön kötött vagy maximált árak voltak,
- az exportár-alakulás nem volt érdekes, mert mindenképpen nagyobb árbevételt biztosított, mint a hazai.

Ezért, összhangban a vállalat fakitermelésének fafaj-összetételével, valamint a IV. és V. ötéves tervek időszakára tervezett mennyiségi növekedéssel — mélyebb piaci és népgazdasági összefüggések elemzése nélkül — az egyéb területekről és az ágazatirányítás részéről ösztönzött termékszerkezet-változtatást határoztuk el, az 1970-es évek elején. A fejlesztés alapvetően három fő irányban alakult az alábbi sorrendben:

- fűrészipar-fejlesztés Franciavágáson, több száz millió forintos beruházással (alsórakodói feldolgozás stb.), a megvalósításban ez módosult formában a végére került, mindössze 46 MFT-os összeggel,
- csaphornyos- és szalagparketta-termelés beindítása,
- apríték termelése, illetve furfurologyártás a Péti Nitrogénművekkel együttműködve.

Lényegében mindhárom összhangban volt az ágazati irányelvekkel, a vállalat azon törekvésével, hogy a faanyag minél nagyobb fokú feldolgozás után kerüljön piacra. Tehát a vállalat a IV. és V. ötéves terv folyamán kialakított egy új termékszerkezetet az ágazati irányelvek és a népgazdaság egyéb területeiről jelentkező igények alapján. Ezalatt vállalatunk:

- fakitermelése 30%-kal növekedett és elérte az üzemtervi előírás nagyságát, 430 ezer bruttó m³-t,
- árbevétele 270%-kal 820 millió Ft-ra, nyeresége 400%-kal, 130 millió Ft-ra növekedett,
- halmozott termelési értéke összetételében az apríték és parketta az 1974. évi 0%-ról 33%-ra növekedett,
- dolgozói létszáma 2750 főről 2900 főre emelkedett, s ezen belül az alkalmazotti létszám 50 fővel,
- a beruházások pénzügyi teljesítése és a beruházás hitelállománya rendkívül megnőtt.

Ez a fejlesztés olyan vállalati termékszerkezetet alakított ki, amely a kitermelt fatömegnek kb. 55—60%-át meghatározott csatornába, kényszerpályá-

ra tereli, gyenge, közepes jövedelmezőség és erősen konjunkturális piaci viszonyoknak kiszolgáltatva. Ugyanis a kialakított termelési technológiák, gépi berendezések nem, vagy alig konvertálhatók más végtermék gyártására. További 5⁰/₀-át a lemeziparnak, 10⁰/₀-át illetményfaként a dolgozóknak kell átadni. Marad tehát kb. 25—30⁰/₀-nyi fatömeg, amelynek felhasználásáról hosszú távon a vállalatnak kell döntenie. Ez a mintegy 80—90 ezer m³, részben fűrészipari feldolgozásra alkalmas faanyag még mindig rendkívül nagy értéket képvisel és nem mindegy, hogy milyen formában gazdálkodunk vele.

A további előrelépés jegyében 1981. évben OMFB-támogatással vásároltunk egy síkforgácsoló berendezést rövid (1—5 m hosszú) kemény lombos vékony (12—34 cm átmérőjű) hengeres fa feldolgozására.

A beruházást 1981-ben valósítottuk meg és a napokban zajlik a próbaüzem. Ez a berendezés vékony fagyártmányfa és papírfa méretű faanyag értékesebb feldolgozására létesült. A feldolgozáskor képződő apríték furfurolgyártási nyersanyag lesz, tehát hulladékmentes technológiát valósítunk meg.

A további terveink:

- energetikai beruházás fűrészpor és hulladékbázison,
- mesterséges szárítók építése,
- kooperáció a bútoriparral alkatrészgyártásra,
- apró választékok exportjának növelése a feldolgozottsági fok emelésével. Az eddigi ismereteink alapján a piac igénye ebben az irányban jelez keresletet.

Felvethető teljes joggal a kérdés, vajon a jelenlegi elképzelések a vállalati termékszerkezet további alakítására mennyire megalapozottak piaci oldalról? A vállalat tud-e gyorsan reagálni esetleges, nem várt változásokra, újabb igények kielégítésére? Úgy gondolom, hogy igen, ha felkészülünk a tennivalókra és tudomásul vesszük a következőkben nem teljesszűrésen fel-sorolt, megváltozott viszonyokat:

- azt, hogy a keresleti helyzet a fapiacra bizonytalan időre megszűnt,
- azt, hogy a piaci mechanizmus egyre nagyobb szerepet kap az áru-forgalmazásban,
- azt, hogy a közgazdasági környezet — kiemelten az árszínvonal — jelentősen befolyásolja a kereslet-kínálat alakulását,
- azt, hogy egy tényleges világgazdasági recesszió időszakában vagyunk,
- azt, hogy a világgazdasági hatások egyre gyorsabban és élesebben éreztetik hatásukat,
- azt, hogy a felfogyasztás növekedése nem nő olyan gyors ütemben, mint azt 10 évvel ezelőtt prognosztizálták,
- azt, hogy a vállalatoknál nem elég a régi áruforgalmi (bonyolítási) szemlélet,
- azt, hogy a felügyeleti hatóságok nem tudnak és nem is akarnak termékelhelyezéssel, -elosztással foglalkozni.

Ezek a megváltozott viszonyok élesen felszínre kerültek 1981 II. félévében és rendkívül erőteljes visszaesést eredményeztek a fa- és fatermék-forgalmazás csaknem minden területén. Talán eltúlzom kissé, de a következmény — valószínű pánikhangulat kialakulása volt vállalatainknál.

Anélkül, hogy a rendkívül komplikált bel- és külgazdasági viszonyokban való eligazodásra irányelveket szándékoznék adni, néhány gondolatot vetnék fel, inkább megvitatás céljából. Úgy gondolom, hogy:

- nem szabad túlzott gyorsasággal és kapkodva új vállalati elképzeléseket kialakítani, illetve meglevőket felrúgni,

- további fejlesztéseinknél a termelési technológiák, a gyártóberendezések lehetőleg több célúan használhatók és átalakíthatók legyenek,
- a mennyiségi helyett a minőségi szemléletet helyezzük előtérbe,
- döntő szempont legyen az, hogy 1 m³ faanyagból minél nagyobb értékű végterméket állítsunk elő,
- késedelem nélkül ki kell alakítani vállalatainknál a marketingszemléletet és -szervezetet is, a kereskedelmi osztályokat meg kell erősíteni ilyen szakemberekkel,
- intenzív piackutatást kell indítanunk (a magyar társadalom már jelentős, konvertálható vásárlóerővel rendelkezik és ez a dráguló élelmiszer- és energiaárak mellett is valós helyzet). Olyan feladat vár ránk, hogy az igényeket meg kell ismerni, állandó kontaktusban kell lenni a vásárlóval, irányítani, befolyásolni is tudjuk a fogyasztót megfelelő reklám- és propagandatevékenységgel.
- végül a vállalati piacpolitika kialakítása során tisztázni kell a verseny kérdését. Nép gazdasági szinten a minden tekintetben folyó verseny (minőség, ár stb.) jogilag zöld utat kapott. Ágazati vonalon is dönteni kell ebben a kérdésben minél előbb, mert ki fogja eladni áruját? — aki újat, jobbat, gyorsabban és olcsóbban fog kínálni!

A KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAP ÜRÜGYÉN

Immár tizedik éve, hogy 1972 júniusában, Stockholmban összehívták az ENSZ tagállamainak első környezetvédelmi világkonferenciáját és minden év június 5-én ünnepeljük a Környezetvédelmi Világnapot. A tizedik évforduló alkalmából nekünk is illik megemlékeznünk magáról az eseményről, de az elmúlt tíz évben e téren elért eredményeinkről, gondjainkról is. E lap hasábjain nem szükséges külön bizonygatnom az erdők környezetvédelmi jelentőségét, valamint az erdészeti szakma és az azt alkalmazó erdészek társadalmi felelősségét természeti környezetünk védelme és fejlesztése terén, mivel szakmai körökben ez magától értetődő, alapvető feladatunk volt mindig és az marad a jövőben is. Az erdő — mint azon kevés energiaforrások egyike, amely megújítható és újratermelhető — földünk teljes szárazföldi felületén potenciálisan tartalmazza mindazokat az emberiség szempontjából elengedhetetlen környezeti feltételeket, mint az oxigéntermelés, a vízkészletek tartalékolása, a génkészletek megőrzése, a rekreációs funkciók stb. és ezáltal hozzájárul bolygónk ökológiai stabilitásának fenntartásához. Nem hiába aggódik az egész világ a trópusi őserdők nagymértékű és felelőtlen pusztítása miatt, melynek ártalmas következményei az egész emberiség életfeltételeit veszélyeztethetik a távoli jövőben. Meg kell találnunk a helyes egyensúlyt az erdők fatermesztési és környezetvédelmi funkciója között, mert az emberiségnek mindkettőre egyaránt szüksége van.

Nép köztársaságunk az elmúlt tíz évben — lehetőségeihez mérten — mindent megtett a stockholmi konferencia határozatainak megvalósítása érdekében. Nemzetközi szempontból is figyelemre méltó természetvédelmi eredményeink ebben az évtizedben születtek. Létrehoztunk három nemzeti parkot, 28 tájvédelmi körzetet és több mint 600 természetvédelmi területet, amelyek ugyanakkor környezetvédelmi mintaterületek is. Ezek együttvéve ke-
reken 430 ezer ha védett területet foglalnak magukba, amely hazánk terüle-

ti kiterjedésének 4,5%-át jelenti. A védett területekből 210 ezer ha, vagyis 50% az erdő aránya, ahol teljes egyetértésben kell együttműködnünk a termelési és a védelmi funkciók célszerű összeegyeztetése érdekében.

1976-ban megalkottuk az emberi környezet védelméről szóló, II. sz. törvényt, kormánybizottsági hatáskörrel megalakult az Országos Környezet- és Természetvédelmi Tanács, majd a környezet- és természetvédelmi munka irányítására és koordinálására hivatott országos főhatóságunk, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal. Ezeknek a szervezeteknek kidolgozásában, illetve előterjesztésében került a kormány elé az országos környezetvédelmi koncepció és követelményrendszer, amelyet széles körű társadalmi vita után, 1980-ban hagyott jóvá. Természetvédelmi munkánk korszerűbb irányítása és fejlesztése érdekében pedig 1981. II. 26-án, új természetvédelmi törvényerejű rendeletet hagyott jóvá az Elnöki Tanács. Jogszabályi és szervezeti intézkedésekben tehát minden törvényes előfeltétele és kerete biztosítva van az eredményes környezet- és természetvédelemnek, csak tudnunk kell élni ezekkel a lehetőségekkel. Ma már elmondhatjuk, hogy hazánkban a környezet- és természetvédelem szerves része egész gazdaságpolitikánknak, az sikeresen beépült a társadalmi köztudatba. Jobban szót kell értenünk viszont a biológusokkal, akik joggal féltik a természetszerű erdők sorsát a nyereségcentrikus fagazdálkodás lehetséges veszélyeitől. Az elvek tisztázásához nélkülözhetetlen, tárgyilagos viták demokratikus lefolytatása után biztos, hogy mód nyílik a közös állásfoglalás kialakítására.

Tíz év alatt sokat fejlődtek nemzetközi kapcsolataink is. Részt vettünk több ENSZ és KGST környezet- és természetvédelmi szervezet tevékenységében, bekapcsolódtunk egyes nemzetközi kutatási feladatok megoldásába. Az UNESCO ember és bioszféra (MAB) programja keretén belül öt bioszférezervátumot jelöltek ki hazánk védett területei közül (Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Aggteleki Tájvédelmi Körzet, Fertő-tavi Tájvédelmi Körzet, Pilisi Tájvédelmi Körzet) és a vízimadarak nemzetközi védelmét szolgáló ramsari egyezmény hatálya is több területünkre terjed ki.

Hazánkban az 1879. évi erdőtörvény óta az erdészek mindig élharcosai voltak a természetvédelemnek, de most és a jövőben is, velük együttműködve akarjuk folytatni felelősségteljes munkánkat. Ennek eltökéltsége és megvalósítása méltó megemlékezés a stockholmi világkonferenciáról.

Dr. Tóth Károly

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Czebei Sándor, a Balatonfelvidéki EFAG igazgatója, Keszthely; Czerny Károly, főigazgató az Aranykalász Mgtsz.-ben, Ráckeve; dr. Dobi Ferenc a MEDOSZ főtítkára, Budapest; dr. Dózsa József tanácskezelő főiskolai tanár, Szeged; dr. Fírbás Oszkár erdőmérnök-tanár, Erd. Szakiskola, Sopron; Herczeg Miklós MEDOSZ főmunkatárs, Budapest; Jéromé René nyugdíjas, Budapest; dr. Mátyás Csaba tud. főmunkatárs ERTI, Szombathely; Mucsi József üzemvezető, Gemenci ÁE-VAG, Baja; Oláh Tibor oszt. vez. h., Felső-tiszvidéki Vízügyi Igazgatóság, Nyíregyháza; Prókay Gyula nyugdíjas, Zebegény; Szántó Gábor a Kaposvári Erdőfelügyelőség igazgatója; Tompa Tibor erdőmérnök, ERTI, Szombathely; dr. Tóth Béla tud. szaktanácsadó, ERTI, Püspökladány; dr. Tóth Károly, az OKTH Kiskunsági Nemzeti Park igazgatója, Kecskemét; Varró Sándor osztályvezető, DEFAG, Szeged.

VÍZI SZÁLLÍTÁS A DÉLALFÖLDI ERDŐ- ÉS FAFELDOLGOZÓ GAZDASÁGBAN

VARRÓ SÁNDOR

A Délalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság tíz egysége közül két erdészete Csongrád megyében, a Tisza és a Maros folyók hullámterén is gazdálkodik. A kisteleki és a szegedi erdészet hullámtéri területe 3355 ha. Az erdészetek a fenti területről letermelt fűrészrönkválaszték mennyiségének 50–60%-át vízi úton juttatják el a Szeged Felső-Tisza-parton levő fűrészüzembe. A gazdaság Csongrád megyei területén a Tisza folyó 80, a Maros 25 folyamkilométer hosszúságban szállítási útvonalként rendelkezésre áll a nyári időszakban.

A hullámtéri vágásterületek termelési és szállítási feladatai — árhullámtól függően — áprilistól októberig végezhetők. A gyakori vízmagasság-változás miatt a szállítási útvonalak járhatósága rendkívül szélsőséges. A tengelyen történő szállítás a rövid választékot MÁV- vagy közbenső rakodóra tudja juttatni, a vízi úton történő szállítás a folyóhoz közeli vágásterületek rönkanyagát mozgatja a feldolgozóüzemhez közeli kiszedőhelyig.

A vízi anyagmozgatás munkaműveletei a következők:

- a rönk felterhelése MTZ + KCR daruval traktorvontatású pótkocsira,
- tutajkötéshez szállítás, ürítés billentéssel,
- a tutaj összeállítása, kötözése,
- vontatás kishajóval a tutajkiszedő helyig,
- a tutaj bontása, a rönkök kiszedése markológéppel és felterhelése gépkocsira,
- fűrészüzembe szállítás (3 km) és leterhelés.

A műveleteket a következők szerint végezzük. A rönkök felterhelése a tengelyen történő szállítás esetén is felmerül, annak költségével az azonosság

1. ábra. A rönkök összegyűjtése

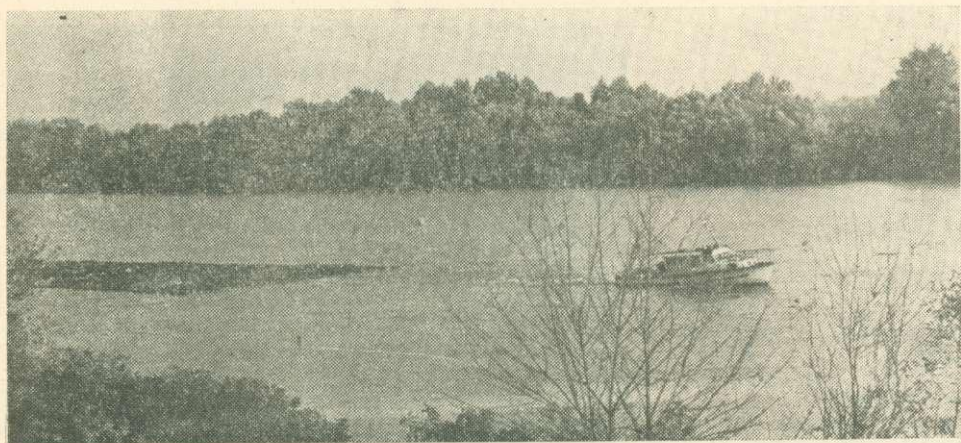

2. ábra. A „levelek” egymáshoz rögzítése

miatt nem foglalkozom. A tutajkötéshez szállítás távolsága 100 m-től 3 km-ig változik. Két MTZ + 3 pótkocsi alkalmazása esetén a napi elszállított mennyiség 60—80 m³. A tutajkötés helyén lebillentett rakomány a vízbe zuhanva, 5—15 m-t úszva halad a kötözés helyéig. A billentéskor parton maradó rönköket egyenként kell a folyóba görgetni. A tutaj-összeállítást három fő végzi. Az úszó rönköket csáklyával irányítva egymás mellé igazítják, majd 6 mm átmérőjű huzallal és U-szeggel egymáshoz rögzítik. Az egymás mellé kerülő rönkök mindkét végét — bütőtől 15—20 cm-re — rögzítik. Az ily módon kialakított „leveleket” a kötözés folyamán egymáshoz rögzítik.

10—12 levél kialakításával a tutajkötés befejeződik. A kb. 150 m³-es tutaj két-három munkanap alatt szállításra kész. A tutaj vontatásához acélsodronyt használunk, melyet az első, második levélre, szálirányra merőlegesen rögzített oszlop méretű anyaghoz erősítünk. A kötözés ideje alatt a víz sodrása ellen a tutajt sodronykötéllal két ponton a parthoz kell rögzíteni. A tutajt 100 LE-s Diesel-motorral meghajtott kis hajó vontatja. A vontatás a tutaj összeállításánál leírt acélsodrony szabad végének vonóhorogra rögzítésével kezdődik. A folyón vontatás sebessége 150 m³ rönkmennyiség esetén 5—7 km/óra.

A tutajkiszedés helyszínére érkezve a tutajt a folyóparton kialakított kötési helyhez sodronykötelekkel rögzítik. A rönkök közötti kötés egyenkénti fel-

3. ábra. A tutaj vontatása

bontásával kezdődik a tutaj bontása. A műveletet három fő végzi. A kötés felbontásával szabaddá váló rönköt csáklával kell a kisézés helyére kísérni. A kisézőhelyen a vízben álló rakodógép (FRAK—B, T 174) a rönköket a markolókanalával a tehergépkocsi rakodófelületére helyezi. Általában 25 kocsi-fordulóval a vízi szállítás befejeződik, a rönkanyag a feldolgozóüzem rendelkezésére áll.

A vízi szállítás költségei, 150 m³-es rönkmennyiség esetén

Közelítés tutajkötéshez, MTZ—50 + pótkocsi	3 500 Ft
Tutajkötés (munkabér + anyag)	4 600 Ft
Vontatás	1 500 Ft
Tutajbontás	1 500 Ft
Rakodás	6 500 Ft
Beszállítás a fűrészüzembe	5 100 Ft

<i>Összes tutajozási költség</i>	<i>22 700 Ft</i>
----------------------------------	------------------

Így 1 m³ rönk fajlagos tutajozási költsége 151 Ft.

Tengelyen történő szállításához a gazdaság ZIL 130 G típusú gépparkkal rendelkezik. Az ártéri útviszonyok nem minden esetben adnak lehetőséget a rönkanyag tehergépkocsival történő elszállítására. A vágásterület és a szilárd burkolatú út között MTZ—50 traktoros pótkocsival történő szállítás indokolt. Folyamatos szállítás esetén a traktor vontató pótkocsiról a tehergépkocsira KCR daruval át kell rakni a rönkanyagot.

A tengelyen való szállítás költségei

Közelítés átrakáshoz MTZ—50 + pótkocsi	4 500 Ft
Átrakás KCR 4000 daruval	5 100 Ft
Szállítás ZIL—130 G-vel (25 forduló)	18 800 Ft

<i>Összes gépkocsi szállítási költség</i>	<i>28 400 Ft</i>
---	------------------

1 m³ rönkanyag fajlagos szállítási költsége 189 Ft.

A fajlagos szállítási költségek összehasonlításából következik, hogy a vízi szállítás anyagmozgatási költsége 20%-kal kevesebb, mint a tengelyen történő. A vízi szállítás hosszabb víziút kihasználásával nagyobb mértékű költségmegtakarításra ad lehetőséget. Természetesen az sem elhanyagolható szempont, hogy gépjármű-kapacitást és energiahordozót is megtakarít vele az alkalmazója.

Vízi szállítás a Gemenci ÁEVAG-ban

A DEFAG tiszai hajózásról szóló írásához csatlakozva, dióhéjban ismertetem a Gemenci Állami Erdő- és Vadgazdaság rakodó- és hajóüzemének eszközállományát és feladatait, kiegészítve azt, amit Az Erdő 1956. évi 10., 1961. évi 8. számai írtak akkor a hajózási tevékenységünkről (l. még: 1956. 1. sz. címképét).

A GÁEVAG rakodó- és hajóüzemének van

- 3 db motorhajója: „Vadas Jenő”, „Kiss Ferenc” és „Parti István”
- 6 db egyenként 60 tonnás uszálya
- 1 db úszó rönkrakó daruja
- 2 db úszó szalagrakodója (sarangolt áru)
- 1 db 40 tonnás kompja
- 1 db 28 személyes és
- 1 db 18 személyes tanyahajója
- 1 db ÁCSM hatszemélyes motorcsónakja
- 1 db Sirius háromszemélyes motorcsónakja
- 2 db gyors motorcsónak a központ irányítása alatt.

Az üzem az úszóegységekkel a Dunán a déli országhatártól, északon Paks község határától szállít vasúti szállításra szánt, főként rönk- és kérgezett papírfaanyagot Bajára és rostfát Mohácsra, a farostlemezgyárnak.

A Bajára érkező anyagot az uszályokból a partra merőleges daruval (KKSZ —10-es) szedjük ki és vagonba rakva értékesítjük. Bajától az országhatárig a távolság 47 fkm, Paks község határáig 51 fkm. Hajózzuk még a Siót 13 fkm-en, továbbá a Duna mellékágaiból 20 fkm-t. A mi úszóegységeinkkel évente 20—25 ezer m³ faanyagot szállítunk el (kisuszály-szállítás). Ezenkívül kiszolgáljuk a MAHART és a jugoszláv uszályok berakását. Évente ez a mennyiség 58—60 ezer m³.

A saját és a nagy uszályok berakása 80—85%-ban gépi berendezéssel történik. 15—20%-ot, a sarangolt áru egy részét tragaccsal rakjuk be. A 25 főnyi hajós személyzetten kívül két, együtt 20 főt számláló munkacsapata van az üzemnek. Az anyagot ők rakják az uszályokba.

A rönkrakás teljesen gépesített. Az úszó rönkrakót *Timberjack 2000* szolgálja ki. A parton összemáglyázott rönköt ez szállítja lejárókon a víz szélére, ahonnan az úszó rönkrakó azt berakja az uszályba. Az úszó szalagrakodókhoz tartozik 3—3 db 8 m-es szállítószalag (parti szalag), amivel a sarangolt áru zömét rakjuk az uszályokba. A tanyahajók a dolgozók melegezésére, étkeztetésére és esetenként kint alvásra vannak rendszeresítve.

A komp saját és társerdészetek jármű- és áruszállítására áll rendelkezésre. A motorcsónakokkal ellenőrzési és egyéb feladatokat látunk el. A hajóüzem programját a vállalat értékesítési osztálya ütemezi.

Mucsi József

A Szegedi Erdészeti Technikum 1957-ben végzett hallgatói, a 25 éves érettségi találkozójukat augusztus 14-én, Szegeden rendezik meg. Jelentkezéseket június 30-ig kérik Vörös Ervin, 2800 Tatabánya, II., Erdész u. 27., 2/7. vagy Rendes Béláné, 4001 Debrecen, Bajcsy-Zs. u. 16., Áll. Erdőfelügyelőség címre.

A CSATORNÁK ÉS KIS VÍZFOLYÁSOK FÁSÍTÁSAINAK HELYZETE ÉS JÖVŐJE

OLÁH TIBOR

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság kezelésében levő területeken végrehajtandó fásítási program elvi körvonalait „Az erdőgazdasági termelés fejlesztéséhez szükséges intézkedésekről” szóló, 1040/1954. MT. sz. határozat fektette le.

E határozat nyomán szólította fel az OVF a vízügyi igazgatóságokat javaslatlételre, s ezek beérkezése után ideiglenes jellegű, rövid utasítást adott ki a csatornák és kis vízfolyások mentének fásítására. A fásítás akkor meg is indult. Ezt követően részletes adatgyűjtés történt, melynek célja volt, hogy számba vegye a fásítás szempontjából szóba jöhető csatornák és kis vízfolyások adatait. A 15 éves nyárfatelepítési program 1975-ig mintegy 120 000 ha erdőn kívüli terület fásítását irányozta elő, melyből a vízügynek 35 000 ha-t kellett volna telepíteni. Ehhez kapcsolódva, a részletes felmérések alapján a gazdasági bizottság a papírfatermelés fokozása érdekében megvalósítandó nyárfatelepítéseket az 1959—65-ös időszakra 68 000 ha-ban irányozta elő, melyből 19 800 ha terület fásítása hárult a vízügyre.

A vízügyi igazgatóságok részletes feladatait 1959-ben OVF-utasítás írta elő az 1959—60—61. évekre, összesen 8922 ha-ban. Az 1962. évtől kezdődően esedékes további fásítások végrehajtására külön utasítással történt volna intézkedés, amely azonban különböző okok miatt nem került kiadásra. Mindezek eredményeként a vízügyi igazgatóságok 1959 és 1963 között 5200 ha fásítást létesítettek a belvízcsatornák és kis vízfolyások mentén.

Már a fásítások első üteme sem úgy valósult meg, mint ahogy azt a gazdasági bizottság határozatában előírányozta, a későbbiekben megalkotott törvények, kiadott utasítások pedig nem voltak egymással szinkronban, az ezekben megfogalmazottak egyoldalú értelmezése, egyes esetekben a csoportérdeknek a népgazdasági érdek elé való helyezése, a komplex szemlélet hiánya, a rendeletekben meghatározott feladatok részleges vagy nem kellő körültekintéssel történt végrehajtásának hatására 1963 után a csatornák partján újabb fásítások létesítésére alig került sor. Ezeknek a törvényeknek, rendeleteknek egyes előírásai pedig éppen ezt szorgalmazták volna. Vonatkozik ez mind a földvédelmi, mind a vízügyi törvényre és a velük kapcsolatos rendelkezésekre.

A 60-as évek közepétől újabb problémák jelentkeztek. A fásítások egyre növekedtek, aminek következtében gyakoriak lettek az árnyékkárral, majd a gyökerhatás következtében előálló terméskieséssel kapcsolatos jogviták. Később területi vitákra is sor került. A területelhatárolásokra vonatkozó rendelet előírásait nem egységesen és csak részlegesen hajtották végre a különböző szervek, a tagosítások során a térképen ábrázolt területek térmértékileg nem kerültek egyeztetésre a nyilvántartott területekkel.

A jelenlegi helyzet

A csatornák és kis vízfolyások mentén telepített fásítások kitermelésének üteme 1970-től annak ellenére fokozatosan növekszik, hogy az erdőfelügyelőségek különböző indokokkal (pl. magyar—jugoszláv cellulózprogram) mérsékelni igyekeznek ezt a tendenciát. A kitermelés fokozását motiválják a vízügyi igazgatóságok részéről az előzőekben leírt jogviták lehetőségének is megszüntetése, a mezőgazdasági üzemek részéről az előzőekben említett árnyék- és gyökérkárok mellett, hogy sok csatorna mellé nagy kiterjedésű gyümölcsösöket, kertészeteket telepítettek, ahol nem kívánatosnak ítélik a nyárfákat. Mindezek eredményeként a jelenleg meglevő csatorna és kis vízfolyások menti fásítások területe mintegy 2000 ha-t tesz ki, s ez folyamatosan csökken.

Mi lesz ezután?

A jugoszláv cellulózprogramhoz készített ütemezés, valamint az 1980. év elején készített felmérés összevetésének eredménye azt mutatja, hogy a csatornák menti élőfakészlet kb. 1985—87-ig biztosítja a vízügyi igazgatóságokra előírt feladat teljesítését. Utána, mivel a csatorna menti területek felújítása a vízügyi törvény előírásai miatt nem történt és nem történik meg, elvértve fogunk a csatornák mentén fásításokkal találkozni.

A gyakorlati tapasztalatok és a szakirodalmi adatok szerint a csatorna menti fásítások során kétségtelenül bizonyos hátrányok is keletkeznek, de ezek csekély jelentőségűek és összességükben, valamint népgazdasági szinten nem csökkentik azok jelentőségét, különböző, törvényekben is megfogalmazott szükségességét, a gazdasági és társadalmi haszon nagyságát.

A csatorna menti fásítások előnyét és hasznát röviden az alábbiakban lehet összefoglalni:

- Ipari vonatkozásban a csatorna menti fásítások megfelelő végrehajtása, mint az országos fásítási feladat része, hozzásegít ahhoz, hogy jelentős mennyiségű devizát takarítsunk meg az egyre növekvő cellulóz-, papír- és papírfaimport csökkentésével, sőt bizonyos jellegű egyéb faigényeket is kielégíthetünk. Fabehozatalunk jelentős része az ipar gömbfaszükségletének, valamint a papír- és cellulózipar szükségletének kielégítésére szolgál.
- Ez az igény gyorsan növvő fafajokkal nagyrészt jól kielégíthető, s éppen e fajok kedvelik leginkább a csatornák és kis vízfolyások mentén felkelhető termőhelyi viszonyokat. Franciaország gömbfatermelésének állítólag több mint felét az út- és csatorna menti fásításokból nyeri.
- Vízügyi vonatkozásban az előnyök gazdasági és műszaki síkon jelentkeznek. Gazdasági síkon a faanyag árbevételéből jelentkező haszon, ami részben vízgazdálkodás-fejlesztésre fordítható. Műszaki vonatkozásban a megfelelő távolságban és előírás szerint végrehajtott fásítás az árnyékhatás révén megrontja a gyomnövények életfeltételeit, így csökken a csatornák elgazosodása, feliszapolódása, ami a fenntartási költségekben is jelentkezik. Az árnyékoló, szélvédő hatás csökkenti a párolgási veszteséget. A csatornából, tározókból elszivárgó vizet a fák felhasználják és elpárologtatják, így megakadályozzák a talaj vízszintjének káros megemelkedését és a talaj másodlagos elszikesedését.
- A mezőgazdasági ágazat vonalán nyújtják mindazokat a közismert előnyöket, amelyeket a mezővédő fásításoktól várni lehet. A csatorna- és vízfolyás menti fásítás tulajdonképpen természetes hálózatban telepített

mezővédő erdősáv. A fásítás kedvező hatása nagymértékben jelentkezik a csatornák és öntözőrendszerek mellett. Elősegítik, hogy a kevés vízzel is jól gazdálkodjunk. Öntözéssel csak a talaj szárazságát lehet megszüntetni, a levegő szárazságát nem. Ez az atmoszférikus szárazság hatással van a talajra is. Permetező öntözést is csak szélcsendes időben — max. 4 m/sec. sebesség mellett — lehet végezni. A csatornákból kiszivárgó, ún. filtrációs víz különösen magas vezetőségű csatornák mellett, mocsarasodást okozhat.

A fásítások ezt megakadályozzák, a vizet elpárologtatva részt vesznek a helyi vízkörforgalomban, szabályozzák a talajvíz szintjét. Így, megtörve a szél erejét, növelik a relatív páratartalmat, jelentős éghajlat-befolyásoló szerepük van.

- Környezetvédelmi vonatkozásban, mint talajvédelmi erdősítések és védőfásítások, lassítják a lehulló csapadékvíz gyors lefutását, így csökkentik az eróziós hatást. Csökkentik a homokmozgást, segítik a víznek a talajban való tárolását, így védelmet nyújtanak a defláció ellen is. Szűrőrendszerhez hasonlóan, tisztítják ezeket a vizeket.

Megoldási lehetőségek

A csatorna- és kis vízfolyás menti fásítások számos előnye ellenére, főleg a mezőgazdaság vonaláról különböző vélt és részben jogos indokok alapján, azok létesítése és fenntartása ellen, igen sok kifogás merült fel. Hogy a különböző törvényekben megfogalmazott, néha látszólag ellentmondó előírásoknak eleget lehet tenni, egy megoldás kínálkozik. A közvetlen gazdasági haszonnak ott kell jelentkezni, ahol a vélt károknak, ez pedig a mezőgazdasági ágazat.

A vízfolyások és csatornák mentén, a munkagépek művelési sávján kívül 3—6 soros fásításokat célszerű telepíteni. Így — mivel ezek a területek általában a mezőgazdasági termelőszövetkezetek tulajdonában vannak — a faanyagból nyerhető gazdasági eredmény azok fejlesztési alapjait növelné. Ugyanakkor a létesítendő fasorok kifejtik mindazon kedvező hatásokat, melyekről az előzőekben szó volt, s nem zavarják a nyomvonalas létesítmények fenntartását, kezelését, rendszeres gépi karbantartását. A telepítéseket először a MEM célcsoportos beruházási hitelből lehetne kivitelezni, majd a kitermelés után képzendő felújítási és fenntartási alapból lehetne felújítani. A repülőgépes növényvédelem érdekében csak elvétve indokolt a fasorok kivágása, de ha az elkerülhetetlen, akkor a rárepüléssel párhuzamos oldalakon kell fásítani, fasort telepíteni.

A fásítások terveit az erdészeti közös vállalkozások szakemberei, az erdőfelügyelőségek vagy az erre a célra alakított tervezési egységek készíthetnék el. A tervezés során egy-egy tájegység, község vagy gazdasági egység komplex — nemcsak a nyomvonalas létesítmények menti — fásítási és erdősítési terveit el kell készíteni (akár tanulmányterv formában), amely alapját képezi majd az éves fásítási terveknek.

A nyomvonalas létesítmények — így a csatorna és kis vízfolyások menti fásítási akció — mielőbbi megindítása biztosítéka lehetne annak is, hogy 5—7 év múlva — mikorra a jelenlegi fasorok kitermelése befejeződik — is ki lehessen elégíteni a papír- és cellulózipar nyersanyagszükségletét méreteiben és minőségben alkalmas faanyaggal úgy, hogy a más célra felhasználható és értékesebb faanyagot rendeltetésszerűen hasznosítsuk.

AZ UKRÁN-KÁRPÁTOK FELSŐ ERDŐHATÁRA ÉS ANNAK HATÁSA A TISZA VÍZHOZAMÁRA

DR. DÓZSA JÓZSEF

A Tisza az Ukrán-Kárpátokban ered, vízgyűjtő területének legjelentősebb része kiesik hatáskörünkéből. Eppen az a rész, amely meghatározója a vízhozam mennyiségének, minőségének, tartamosságának, időbeni eloszlásának. Minden olyan emberi tevékenység, amely a vízgyűjtő terület növénytakaróját érinti, döntő mértékben hat ki a folyó vízhozamára, ezért bennünket közvetlenül is érint.

Az ungvári egyetem oktató-kutató kollektívájával együtt, négy éve dolgozunk ezen a területen.

Célunk bebizonyítani az erdők létjogosultságát a havasi legelők jelentős részén, azok eredeti erdőtársulásainak visszaállítása. Ezzel megállítani, de legalábbis mérsékelni azt a rendkívül káros és veszélyes folyamatot, amely az eredeti növénytakaró elpusztításával talajerosztásban, valamint a Tisza vízhozamának szélsőséges ingadozásában jelentkezik.

A felső erdőhatár erdeinek kiirtása és az ezt követő legeltetések káros hatása a tartamos vízutánpótlás szempontjából könnyen bizonyítható. Valaha itt is erdők voltak, ezek növényzete, avartakarója felfogta, visszatartotta a csapadék vizét. Az így felfogott vizet lassan szivárogtatva, megszűrve, megtisztítva, egyenletes adagolással juttatta el a hegy lábánál kibukkanó források kristálytisztá vizébe, majd a Tiszába. Ott, ahol van növényzet, erdő, avar, erdőtalaj, onnan ingyen és folyamatosan kapjuk a kristálytisztá, egészséges, jó vizet. Nem áradások, természeti csapást jelentő gátszakadások formájában.

A Tisza vízgyűjtő területén legsúlyosabb problémát a felső erdőhatárnál látjuk. A káros emberi tevékenység, a legeltetés hatása itt is a legszembetűnőbb és a legveszélyesebb. A hegyek alsóbb részein történő erdőirtások, fakitermelések ugyanis az erdőgazdálkodás normális, megszokott medrében folynak. Ezeket előbb vagy utóbb követi a természetes vagy a mesterséges felújítás. De semmiképpen sem a legeltetés, mert az itt is tiltott.

A felső erdőhatár legelőkkel történő lejjebb szorítása napjaink kézzel fogható, tettenérhető folyamatává vált. A mindennapi gazdasági érdekek igen élesen ütköznek itt az ember távlati érdekeivel. Többen igyekeznek tudományos magyarázatokat is adni, hogy ezeken a legelőkön nem voltak és nem is lehetnek erdők. Hasznosításuk egyetlen lehetséges formája a legeltetés. Ezért nagy körütekintéssel, irodalmi, történelmi tájékozódással és részletes, alapos terepi tudományos feltárásmunkával végeztük el a havasi legelők egész során a felső erdőhatár potenciális kiterjesztési lehetőségeinek vizsgálatát.

Kozij és más kutatók szerint az erdők jelenlegi felső határa 150—200 m, helyenként 250 méterrel lejjebb szorult az emberi tevékenység következtében. Kozij az alábbiakkal bizonyítja megállapításait:

— Csernogorán, a jelenlegi erdőhatár felett a tőzegrétegben olyan fafajok maradványai találhatók, amelyek ma ott nem élnek.

— Az erdei humusz jelenléte mélyen az alpesi zónában.

— Az erdő vagy az erdőövezet jellegzetes kísérőnövényeinek jelenléte.

Hasonló jellegű vizsgálatokat végeztünk mi is azon túlmenően, hogy öreg pásztorokat, erdészeket, szénégetőket is meghallgattunk. Az általuk elmondottakra mindig kerestük és legtöbbször meg is találtuk tudományosan is a bizonyítást.

A havasi gyepek zónájában évszázadok óta folyik a legeltetés. A legelő állatok számának gyarapodásával ezeket a legelőket fokozatosan kiterjesztették a felső erdőhatár fás növényzetének rovására. A legelőket szegélyező erdők először csak szálláshelyül szolgáltak az állatoknak. Pusztulásukkal a szálláshelyek is egyre lejjebb — új erdőkbe szorultak. Ezek nyomai a helyszínen még ma is gyakran kimutathatók. A szálláshely építésében karámokhoz írtották az erdőt. A fákat mielőtt kivágták, meggyűrűzték. A pásztorok kunyhóikat is az ilyen gyűrűzésekből származó lucfenyőkereggel fedik. Egy-egy szálláshely körül ma is több száz meggyűrűzött, kiszáradt lucfenyő található. Ezekkel a kiszáradt fákkal tüzelnek. Természetesen az itt felverődő, lágyszárú növényzet már legelőül szolgál. Az erdő természetes felújításáról, terjeszkedéséről ilyen körülmények között szó sem lehet.

Az emberi tevékenység következményeként a felső erdőhatár törpefenyő-, törpeboróka-csoportjai, valamint a jellegzetes alacsony növesű, ritka állású, mohákkal, zuzmókkal borított lucfenyvesei sok helyen eltűntek. A havasi legelőket minden átmenet nélküli magas törzsű, záródott erdők határolják. Az elsődleges növényzet helyén másodlagos magashegységi növényzet keletkezik.

A tényleges adatok vizsgálata azt bizonyítja, napjainkban is megfigyelhető az erdőnek az a törekvése, hogy visszafoglalja az eredeti helyét, sőt felfelé még terjeszkedjen is. Ez sikerül is minden olyan területen, ahol az emberi tevékenység ezt nem akadályozza meg. Minden szónál és írásnál meggyőzőbben bizonyítják ezt a tények a román, cseh és lengyel határ mentén. Itt ugyanis a határzóna miatt a legeltetést betiltották, a havasi legelőkön megjelent a lucfenyő. Az erdő természetes terjeszkedését itt még a *Nardus stricta* tömött gypszőnyege sem tudta megakadályozni.

Ugyanez mondható ki a Csernogora hegygerincén (Mencsul, 1592 m) is, ahol a múlt század végén betiltották a legeltetést (Vincent, 1936). A szél behordta a lucfenyő magjait a havasi legelőre, és most lucfenyves borítja a Mencsul lejtőit egész fel a csúcsig. Vincent megjegyzi, hogy a Medrezsa nevű havasi legelőn huzamosabb ideig nem legeltettek. A lucfenyő itt is benőtte a legelőt, egész a hegy csúcsáig (1620 m).

Helyenként a fás növények továbbterjedését a felső erdőhatáron edafikus tényezők is megakadályozhatják. Sziklák, meredek hegyoldalak, kőgöregetek, esetenként elmocsarasodott rétek. A lucfenyő rendkívüli vitalitása itt mutatkozik meg a legjobban. Magjai a kőgöregetek között is kicsíráznak, fácskává, fákká fejlődnek. Igaz, eléggé ritka állományt alkotnak, satnya növesűek, de élnek és terjeszkednek. Megfigyeltük, hogy itt a fák földfelszínközelben elhelyezkedő ágai erőteljesen megnőnek, elérik a 7 m hosszúságot is. Olyan, mintha kúsznának a kövek fölött. Ezek az ágak járulékos gyökereik segítségével rögzítik a fát ebben a kötengerben. Így haladnak feljebb — lényegében vegetatív úton szaporodnak. Ez egy sajátságos ökotípusa itt a lucfenyőnek.

Vizsgálataink lehetővé tették annak bizonyítását, hogy a felső erdőhatár köves pusztaságait nemcsak a törpefenyő, de a lucfenyő is elfoglalhatja.

Megfigyeléseink szerint azonban az esetek többségében a lucfenyő és a törpefenyő nem különül el a felső erdőhatáron. A törpefenyő behatol a lucfenyvesek koronaszintje alá és ott *Piceetum pineto mungosum* erdőtársulást alkot. Ez néhány kutatónak azt a feltevést sugallta (Jakub, 1937; Srodon, 1947), hogy létezik egy úgynevezett biotikus határ. Vagyis ezeken a helyeken mintha a törpefenyő akadályozná a lucfenyő feljebb haladását.

Ez — a két fajafaj ökológiai igényeit ismerve, különösen a fényigény szempontjából — képtelenség. Valójában a felső koronaszintet elfoglaló, árnyéktűrőbb lucfenyő vitathatatlanul előnyt élvez a második koronaszintben levő, fényigényesebb törpefenyővel szemben. Szukcessziós vizsgálataink éppen azt bizonyították, hogy a szélsőségesebb ökológiai viszonyokat elbíró törpefenyő, miután meghódította a köves pusztákat, lehetővé tette a talajképződést, kénytelen átadni helyét a lucfenyőnek. Ennek a szukcesszióknak a magasabb fokán, ahol már kimutatható az erdőtalaj jelenléte, megfigyelhető, hogyan pusztulnak el a törpefenyők, a fokozatosan feljövő és záródó lucfenyő alatt.

Kutató-feltáró munkánk egész során bizonyosodott be az a tény, hogy az Ukrán-Kárpátok felső erdőhatára kiterjeszthető. Az eredeti erdőhatár vizsgálata különösebb munkák, befektetések nélkül is megvalósulhat, amennyiben a területet érintetlenül hagyjuk. Természetesen ez igen lassú folyamat, de meg is gyorsítható, erről azonban itt nem kívánok szólni.

Elő, megcáfolhatatlan példákkal tudjuk állításainkat igazolni. Minden olyan, 1700 m alatti havasi legelőn, ahol a legeltetés huzamosabb ideig szünetelt, megindult a beerdősülési folyamat. Az Ukrán-Kárpátok havasi legelői döntő többségükben 1000—1800 m között vannak. Kutatási céljaink szempontjából ezek a megállapítások döntő jelentőségűek. Bebizonyították, hogy ezek a területek nemcsak legeltetéssel, de erdővel is hasznosíthatók. Hogy mit jelentene ezeknek a havasi legelőknek beerdősülése a talajerózió és bennünket annyira érdeklő egyenletes vízutánpótlás szempontjából, nem szorul különösebb magyarázatra, bizonyításra. Elég talán annyit ismertetni, hogy például a hó a havasi legelők borította hegyoldalon április végére teljesen elolvad. Ugyanazon magasságban a törpefenyők és törpeborókák északi oldalain még szeptemberben is találtunk hócsomókat. Az egyenletes és tartamos vízadagolást, a talajerózió megszüntetését csakis akkor érhetjük el, ha visszaállítjuk az eredeti növénytakarót. Hogy erre van lehetőség, azt a természet ott, ahol háborítatlanul hagyták, egyértelműen bebizonyította.

IRODALOM

- Zlatnik, N. (1935): Vyvoj a slozeni prizozenych lesu na Podkarszatské Rusi a jejich vztaek ke stanovisti. Sb. vyzk. ustavi zemedelskych. CSK, 127., 10., Praha. — Koztj, G. V. (1934): Stratygrafia i typy floristiczne torfowisk Karpat Pokuckien. Pam. panstw. Inst. nauk. gosp. wieiskiego w. Pulawach, t. XV. — Jarosenko, P. D. (1961): Geobotanika, M. L. — Koliscsuk, V. G. (1956): Dinamica verhnjoj merzsi liszu b Ukranszkili Karpatale. Bijnja szeszija vid. biol. nank po probl. vives. flori i fauni Karpat. Tczj pod. Kijev. — Koliscsuk, V. G. (1958): Szucsana verhnja meza liszu b Ukranszkili Karpatale. Kijev. — Csopi, V. J. (1958): Flora i roszlinniszt Zahidnoj csasztni Ukrainjszkij Karpat. Kijev. — Malinovszkij, K. A. (1959): Bioluszovi paszovicsca szubalpijszkovo pojaszu Ukrainjszkij Karpat. Kijev. — Vincent, G. (1936): Topografia leszu v Ceskoslovenské republice Rachovsko. Sb. vyzikumn. ustacze zemeotelsyk. CSR Sv., 150., vol. Praha. — Glaztj, G. J. (1954): Verszkalnój predel drevesznoj rasztitelnosztj v gorah Vosztocnoj Szibiri ego dinamika. Geobotanika, IX. Izd-vo AN SzSzsR M.—L. — Gorcsakovszkij, P. L. (1954): Lesznaja ratitelnoszt podgolcevo pojasza Urala. Szb. trud. po lesznomu hoz. vűp. 2. Szverdlovskoe knisznoe izd.-vo.

TÖPRENGÉS ERDŐMŰVELÉSI SZEMLELETÜNKRŐL

DR. MÁTYÁS CSABA

Az erdészeti szakközönség hozzá kell szokjon ahhoz a tényhez, hogy erdőgazdálkodási célkitűzéseink egyreinkább társadalmi érdekek ütközőpontjaivá válnak. Ezeknek a kérdéseknek a megítélése még szakmai körökben sem hozható egy nevezőre. A szerző felveti, hogy gazdálkodásunk alapelvei talán korlátozott érvényességűek — megállapításait gondolatébresztő vitaanyagnak szánja.

Alig múlik el év, hogy szaklapjaink hasábjain ne találánk beszámolót a spessarti aukciókon elkelt tölgyfacsodák méreteiről és csillagászati árairól. Ezek a híradások jól tükrözik szemléletünk „mélyvízi áramlatait”; valamenynyien úgy érezzük, hogy az erdőgazdálkodás igazi rangját (és társadalmi megbecsülését is) a hosszú vágásfordulóban, a tartamosság betartásával termelt értékfa jelenti. Habár elismerjük egyes termőhelyeken a sarjztatás és a rövidebb vágásforduló létjogosultságát, a méretes hámozási, de legalábbis fűrészrönk termelése, mint az erdőgazdálkodás igazi célja, erdészek nemzedékeinek tudatába vésődött be.

Az utóbbi időben egyre többet hallhatunk erdőművelési gyakorlatunk megváltozásáról. A felújításokban ismét nagyobb a becsülete a sarjztatásnak, terjednek a tágabb ültetési hálózatok, ugyanakkor csökkenőben van a véghasználatok kora, sok esetben túlnyomórészt csak értéktelenebb választékok hosszoltására adva lehetőséget.

Közvéleményünk (nemcsak a szakemberek, hanem az érdeklődő laikusok is) aggodalommal vegyes bizalmatlansággal szemléli a fejleményeket. Féltik a tartamosságot, féltik az értékfatermesztést, illetve erdőink megszokott összetételét és megjelenését. Jellemző, hogy egy szervezett felmérés szerint az erdőgazdálkodásban vezető beosztást betöltő szakemberek nagy része úgy véli, hogy a használat jelenlegi módja és üteme veszélyezteti a tartamosság elvét, és ezt a kérdést gazdálkodásunk egyik legjelentősebb problémájának ítéli.

Szinte egyidőben hallhatunk importból élő fagazdaságunk kényszerpályájáról — és ugyanakkor kihasználatlan tartalékainkról. Az ellentmondások egyik nyitja lehet, hogy a gazdálkodás alapelve és szemlélete egyre inkább összeütközésbe kerül rohamosan átalakuló közgazdasági és társadalmi környezetünk követelményeivel. Talán elősegítené a helyes megoldás kialakítását, ha felülvizsgálnánk gazdálkodásunk alapelveit: melyek azok, amelyek megtartották érvényességüket és melyek értékelendők át. Itt most az értékfatermesztés és a tartamosság fogalmaival kapcsolatban szeretném felvetni, hogy szemléletünkben örök érvényűnek tartott alapelvek nagyon is meghatározott közgazdasági környezetben keletkeztek és csak ott érvényesíthetők teljes mértékben.

A táblázatban a különböző korszakokra vonatkozóan összefoglaltam a mondanivalóm szempontjából fontos jellemzőket, a teljesség és a részletekbe menő pontosság igénye nélkül. A táblázat célja: érzékeltetni, hogy a változó

A technikai kultúra és az erdőgazdálkodás kapcsolata

	Naturális gazdálkodás (XVI. századig)	Mg. és kézmű- ipari árutermelés (XVIII. századig)	Ipari termelés kezdetei (XIX. század)	Fejlett ipari társadalom (XX. század közepétől)
A technikai kultúra szintje	primitív eszköz- zök, szállítás megoldhatatlan	fém kézi eszközök, szállítás helyi viszonylatban	gépesített fűrészmalmok, feldolgozott fa távolsági szállítása	Teljes fát hasznosítani képes technológiák, fel- dolgozhatatlan biomassa távolsági szállítása
A faanyag feldolgozási módja	—	erdőközelben települt kézmű- ipar energia- ellátása (kohók, üvegghuták, hamuszírfőzés), kézi megmun- kálás	erdőközel fafeldolgozás, fűrészeléssel	erdőtől távoli fafeldolgozás nagyüzemekben forgácsolás rostosítás, egyéb (vegy- ipar, ener- gia stb.)
Végtermék lét- rehozásához szükséges energia nagy- ságsrendje (10 ⁶ kJ-ban)	0	1	5	10 20
A végtermékek- nek megfelelő termesztési célkitűzés, illetve igény	csekély helyi tűzifa (jórészt szaradék) és vékonyfater- melés (föld- kunyhók)	tömeges helyi tűzifatermelés, szálatörőnkigény (faépfélmények)	méretes, minő- ségi rönk töme- ges termelése	ipari henge- resfa-termelés ipari bio- massza-ter- melés
A gazdálkodás alapelve, sza- bályozása	korlátlan erdő- irtás, illetve -használat	területhez kötött használati rend- tartások	tartamos értékfatermesztés	időegységre eső maximális biomassa-, ill. pénzügyi hozam (járadék) tartamos előállítás
Az ebből adódó feladatok, köte- lezettségek	nincsen	felújítás	felújítás, erdő- nevelés (hosszú vágásforduló)	A felújítás és nevelés melletti intenzív kezelés és védelem. Rövidebb vágás- forduló miatt, az időegy- ségre eső felújítási, hasz- nálati munkaráfordítás nagyobb
A gazdálkodási kockázat mértéke	nincsen	elhanyagolható	csekély	jelentős

közgazdasági, szociokulturális környezet hatására az erdőgazdálkodás célkitűzései, de a gazdálkodási alapelvek is, folyamatos változásban vannak.

Jól felismerhető, hogy a termelési célt — egyebek mellett — a végtermékre gazdaságosan fordítható energia, illetve műszaki színvonal határozza meg.

A gazdálkodás kötelezettségei ennek megfelelően növekednek a „magától növő” erdőtől az intenzíven öntözött-trágyázott biomassa-ültetvényekig. Ezzel együtt változik a termesztési célkitűzés is.

A táblázat szerint jelenlegi szemléletünk alap gondolata tulajdonképpen a harmadik korszak körülményeiből fakad: a XIX. századi gazdasági élet követelményeiből. Ez nem véletlen, hiszen a Közép-Európában (és igazán csak itt!) elterjedt, tervszerű erdőgazdálkodás alapjait Németországban, a XIX. század küszöbén rakták le az erdőművelés klasszikusai. Tanításaik kitörölhetetlenül beivódottak szemléletünkbe. Elérkezett az ideje, hogy felmérjük, vajon a jelenlegi ellentmondások átmeneti, kellemetlen zavaró jelenségek-e, vagy a gazdasági élet változásából fakadó, tartósan ígérkező eltolódások; szükségesnek látszik-e szemléletünk hozzáigazítása rohamosan változó korunk követelményeire?

Melyek azok a legfontosabb tényezők, amelyek szükségessé tehetik szemléletünk felülvizsgálatát?

— a szállítási és feldolgozási lehetőségek javulásával a kisebb méretű hengeres fa, sőt általában a biomassa is távolra szállítható és az ár- és ke-

resletviszonyoktól függően, gazdaságosan feldolgozható választékká, illetve nyersanyaggá vált;

- a pénzgazdálkodás fejlődésével az erdőfelújítást mind inkább mint olyan beruházást tekintjük, amely optimális járadékot kell produkáljon;
- a hosszú termelési ciklus miatt az értékfa előállítása egyre költségesebb a kisebb értékű, de hamarabb megtermelhető választékokkal szemben.

Lehetséges, hogy gazdálkodási alapelveinket a tartamos értékfatermelés bővületéből kiszabadítva, újra kellene fogalmazzuk? Semmiképpen sem az értékfatermesztés „beszüntetését” jelentheti ez, hanem csupán annak a felismerését, hogy az új helyzetben a termelési célt az adott helyen az időegységre eső maximális, de egyúttal biztonságosan elérhető pénzügyi hozam kellene meghatározza, figyelembe véve a helyi jóléti és környezetvédelmi szempontokat is. Ez az eddigieknél differenciáltabb megközelítést igényelne annak eldöntésében, hogy egy adott erdőrészletben valóban értékfatermesztés vagy pedig rövidített vágásfordulóú iparifa-termesztés, illetve biomassza-termelés folyjék-e. Jelen pillanatban az ipari jellegű fatermesztést a rosszabb termőhelyekre számúzzuk, nem engedjük „elrontani” a jó termőhelyek kínálta lehetőségeket.

Teljesen nyilvánvaló, hogy az elemzésből nem lehet kizárni az ökológiai stabilitás kérdését. Az eddigieknél pontosabb információkra lenne szükség annak eldöntésére, hogy az iparszerű termesztés milyen tartamos ökológiai kockázattal jár, ide értve nemcsak a közvetlen gazdasági szinten jelentkező kockázatot, hanem a természet- és környezetvédelem szempontjait is. Mindenki előtt világos, hogy az iparszerű termesztés rengeteg új, eddig ismeretlen gondot és problémát vet fel az állományok kezelése és védelme vonatkozásában; a vágáskor leszállítása pedig egységni időtartamra vetítve, jelentős munkatöbbletet eredményez, ami ismét több élőmunka- és energiárfordítást hoz magával. Többletérték hasznosítása azonban csak többletmunkával és a kockázat ésszerű mértékű növelése révén érhető el.

Az utak szózása gyakori károk okozója erdőkben, az utak szegélyén álló fasorokban. Ezenkívül számos olyan területünk van, ahol a talajban található magas sótartalom (szikes talajok). Mivel ilyenek is időnként fásítási feladatot képeznek, nem érdektelen, ha az egyes fafajok sőtűrésével kapcsolatos lengyel vizsgálati eredményeket ismertetjük. Migunowa a sőtűrés szempontjából a következő csoportosítást készítette:

1. — ellenálló: *Tamarix* fajok
2. — erősen tűrőképes: *Eleagnus* fajok, *Ulmus parvifolia*, *Lonicera* sp. *Ribes aureum*, *Cornus sanguinea*
3. — tűrőképes: *Quercus robur*, *Acer campestre*, *A. tataricum*, *Ulmus campestris*, *Robinia pseudoacacia*, *Betula verrucosa*, *Gleditschia* sp. *Fraxinus pubescens*, *Crataegus* sp. *Rhamnus frangula*, *Populus alba*, *P. Bolleana*, *Ligustrum* sp. *Caragana arborescens*
4. — gyengén tűrőképes: *Fraxinus excelsior*, néhány *Pinus*-féle, *Juniperus* sp. *Populus tremula*, *P. nigra*, *P. deltoides*, *Acer negundo*, *Celtis australis*, *Evonymus verrucosa*, *Rosa canina*, *Salix acutifolia*
5. — nagyon gyengén tűrőképes: *Larix sibirica* és minden fenyőféle, *Salix alba* és számos más fűzfélé, *Fagus* sp., *Carpinus* sp. *Tilia parvifolia*, *Acer platanoides*, *A. pseudoplatanus*, *Alnus* sp. *Aesculus hippocastanum*, *Quercus rubra*.

(Ref.: dr. Szodfridt I.)

Az Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság

Az Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság magába foglalja a teljes Cserhát és Börzsöny erdőgazdasági tájat, közel 150 községgel, várossal és a Gödöllői-Dombvidék táj néhány kisebb települését. Az összes erdőterület kb. 90 ezer hektár, melyből 70 ezer tartozik közvetlenül az erdőgazdasághoz.

A Cserhát táj a Cserhát-hegységet, a Nógrádi-medencét, továbbá a Karancs és a Medves természeti tájakat foglalja magába. A Medves és a Karancs (728 m) viszonylag kis területű, vulkáni középhegység lecsonkolt andezit kúppokkal, illetve bazalttakarós hegyekkel. A Keleti-Cserhát szintén nagyrészt vulkáni képződmény, két jellegzetes hegycsoporttal: a pásztói Cserháttal és a vele párhuzamos Szanda—Dobogótető vonulattal.

A Nyugati-Cserhátból három, földközépkori sasbércszerű hegycsoport emelkedik ki: a Naszály (652 m), továbbá a Csóvári-hegyek és a Romhányi-rög.

A Börzsöny magva a 939 m magas Csóványos, a 865 m magas Nagyhideg-hegy és a 813 m magas Nagyinóc csúcsok vonalában húzódó fő gerinc. Az északi hegycsoport központja a 662 m magas Kámor, a déli hegycsoporté pedig a Hegyes-tető Szent Mihály-hegy 482, illetve 485 m magas, kétszúcsú tönkje. Délnyugat-Börzsöny a kúphegyek sorából áll, melyek közül kiemelkedik a Kopasz-hegy, a Nagy-Galla, a Sas-hegy és a Só-hegy. A Börzsöny alapkőzete zömében vulkáni eredetű andezit, andezittufa és agglomerátum. A hegység peremén lajtamészko rakódott le (Törökmező, Szokolya, Nagy-Börzsöny, Kemence, Bernecebaráti).

A Cserhát éghajlati tényezői között nagy eltéréseket nem találunk. Nincsenek nagy hőmérsékleti ingadozások, itt van az országban a legtöbb széleses nap. Az átlagos évi csapadék 600 mm körüli, a legcsapadékosabb hónap a június szokott lenni.

A Börzsöny a mérsékelt övi hegyvidéki éghajlat sajátos vonásaival rendelkezik. A hegység szigetszerűen emelkedik ki a környező alacsony területekből, útjában áll a különböző irányú szeleknek. A rajta átkelő légtömegek magasabbra kénytelenek emelkedni, lehűlnek, gyakran párateltté válnak, s ezért a hegység csapadékosabb jellegű. A keleti—északkeleti hegységperem kapja a legtöbb csapadékot. A nagyobb domborzati egységek, a völgyek, a kis formák, a kőzet- és talajminőség, a növénytakaró pedig tarka, mikroklimatikus mozaikokra bontják. Rendkívül nagy a változatosság. Az évi csapadékösszeg a legtöbb — magasan fekvő — helyen 800 mm körül van, ami olyan viszonyokat teremt, hogy a bükk már zonális állományokat is alkot.

A Cserhát állománytípusainak mindössze 20%-át teszi ki a bükk, a gyertyános kocsánytalan tölgyesek 16%-ot, a cseres kocsánytalan tölgyesek 46%-ot, a molyhos cseres tölgyesek 5%-ot, egyebek 3%-ot; a Börzsönyben viszont 15% a bükkös, 26% a gyertyános kocsánytalan tölgyes, 24% a tölgyes, 22% a cseres, 5% az akác, 1,5% a fenyves, egyéb 6,5%.

Erdőművelés

Magtermelési tevékenységünket jelentős mértékben befolyásolja a tölgy- és bükkmakktermés bizonytalansága; ezt tovább súlyosbítja az eltarthatónál nagyobb vadlétszám, amely — különösen szórvány makktermés esetén — „gondoskodik” a makknak érdekeinktől nagyrészt eltérő hasznosításáról.

Ezért arra törekszünk, hogy a tölgy- és bükkmakktermés ciklusidejét le rövidítsük, az alkalmas magtermő állományokat különleges védelem és keze-

lés alá vonjuk, hogy a csemetetermeléshez szükséges mennyiség csaknem minden esztendőben begyűjthető legyen.

A csemetetermelésünk jelentős mértékű koncentrációja és fejlesztése a közelmúlt évek egyik legfontosabb feladatát képezte. Az 1949-ben fenntartani, illetve létesíteni rendelt 40—50 csemetekert helyett ma már csak nyolc működik, de különösen a dejtári kertünk „él” és fejlesztése — területbővítés és műszaki színvonal tekintetében — folyik és még évekig folyni fog a gépesítés fokozása, a talajerő megfelelő utánpótlása, szociális létesítmények korszerűsítése, építése, a hidegágrendszer megfelelő működtetése révén. A dejtári bázis csemetekertben és a kiegészítő kertekben évente mintegy 6,5 millió csemetét kell előállítanunk a saját és az ellátási körzetünkbe tartozó tsz-ek részére (2,9 millió a tsz-igény).

Erdőfelújításunkban a természetesnek van a legnagyobb szerepe. A fakitermelés mennyiségének növelése magával hozza erdőfelújítási tevékenységünk fokozását. A természetes felújítások — előbb említett okok miatti — nagymérvű kiesése miatt, egyre nagyobb területeken mesterséges erdősítésekre kényszerülünk.

Akácosok átalakítására — főleg a nagy vadkárosítási veszély miatt — csak szakmailag különösen indokolt esetekben kerül sor. A rendkívül ritka, megfelelő makktermés minél nagyobb mértékű hasznosítása érdekében, amikor az újulat jelentkezik, viszonylag nagy területeket bontunk meg, ezért a későbbiekben sok a gondunk az ápolással, illetve az újulatok megvédésével, gondozásával.

Biztonságosan már évtizedekkel ezelőtt is csak az igen költséges vadkár-elhárító kerítések létesítésével tudtuk megvédeni mesterséges (és gyakran a természetes) felújításainkat (és telepítéseinket), később az olcsóbb vegyszeres védekezések korszaka következett (kevés eredménnyel), most újból vissza kell térnünk a kerítésépítésre. A vegyszerezés szerepe ennek ellenére nem csökken, sőt racionalizálási törekvéseinknek egyik legfontosabb lépése a vegyszeres gyomirtás mind a talaj-előkészítések során, mind az ápolások területén (helikopter-es, MTZ-re szerelt permetezőadapteres vegyszerezéssel). A mechanikai eszközök közül fokozzuk szerepét a rotációs szárzúzóknak, illetőleg tisztításainknál a motoros tisztítófűrészeknek.

Fahasználat

Már az előző, V. ötéves tervben, de a mostani hatodikban is, évi 210 ezer nettó (260 ezer bruttó) köbméter fát kell (kellene) kitermelnünk. Ez a mennyiség azonban évről évre kisebb-nagyobb hiányosságokkal kerül csak a fogyasztóhoz, illetőleg a feldolgozóüzemeinkbe. A lemaradások oka rendkívül bonyolult és sokféle érv, ellenérv felsorakoztatásával lenne magyarázható. Ami fakitermelésünk szerkezeti összetételét illeti, még mindig 45% körüli a tő melletti felkészítés, ugyanennyi a hosszúfás közelítéssel végzett vágásszéli felkészítés és csak 10% a hosszúfás közelítés utáni, felsőrakodói felkészítés. Csak az utóbbi módon felkészített mennyiség az, amely időjárástól függetlenül, biztonságosan szállítható. A többi a közelítést követően kiszállítást igényel. Csak szerencsés esetben — kedvező időjárási és útviszonyok mellett — szállítható közvetlenül feladóállomásra, illetve a vevő telepére.

A döntést, darabolást *Stihl* fűrészekkel végezzük. Változtatni nem kívánunk sem a motorfűrész típuson, sem annak alkalmazásán, magasabb fokú gépesítéssel. A közelítést MTZ, *Cristal*, T—150 K és LKT traktorokkal, illetőleg foga-

tokkal végezzük (csak jelenlegi, évi kapacitása 110 ezer köbméter). A kiszállítás Prága gépkocsikkal és THP szerelvényekkel folyik (jelenlegi kapacitásunk maximum 60 ezer m³). A szállításra sima és darus ZIL-ek, valamint TATRA gépkocsijaink vannak (180 ezer tonnás kapacitással).

Anyagmozgató parkunk összetétele nem jó. Különösen a kiszállító gépek kapacitása marad el a többiek mögött. A közelítés kapacitásnövelését csak kismértékben tervezzük, viszont a kiszállítás megerősítése elengedhetetlen, ezért új szerelvényeket szerzünk be (*T-150 K* traktor + *Atlas* daru + 12 tonnás utánfutó, valamint *MTZ-82* traktor + *KCR 4000* daru + 6 tonnás utánfutó). E szerelvények munkába állításával nemcsak az anyagmozgatási feladat teljesítését tesszük folyamatossá, biztonságossá, hanem lehetőség nyílik a fakitermelési technológia fejlesztésére, illetőleg a fakitermelés szerkezetének a korszerűsítésére is.

Szállítási célkitűzésünk, hogy feladatainkat a *Volán* Vállalattal történő bér-fuvaroztatás keretében oldjuk meg, ez a megoldás pedig beláthatatlan lehetőségeket nyújt a gazdaság fejlesztésére. A megtakarított fejlesztési lehetőségeinket így kimondottan az alaptévékenységeinkre fordíthatjuk, ezáltal egész gazdálkodásunk hatékonyabbá válhat.

Fafeldolgozás

Erdőgazdaságunk — az országos koncepcióhoz igazodva — lényegében befejezte a fafeldolgozás fejlesztése kapcsán célul tűzött elképzelések megvalósítását. Szert tettünk mintegy 50 ezer m³ alapanyag felfűrészelésére alkalmas kapacításra. Ez részben korszerű, részben hagyományos technikát jelent, de mindenesetre a vállalat fennállása óta, először vagyunk képesek arra, hogy a kitermelt ipari fa felét saját üzemünkben dolgozzuk fel. Egy önálló egységgel (Verőcsemaros—Paphegy), egy nagyobb üzemmel (a salgótarjáni erdészet kezelésében) és csaknem valamennyi erdészetről működő kisüzemekkel oldjuk meg feladatainkat.

Sajnos, mégis ez az ágazat okozta a közelmúlt legtöbb csalódását. Nem okolható ezért egyetlen dolgozónk sem, a hiba a számunkra kedvezőtlenül megváltozott piaci körülményekben van! Az általunk előállított szekunder választékok zömének leszűkültek a piaci lehetőségei. Emelni kellene a termékek készletfokát — gőzöléssel, szárítással —, hogy a keresettség növekedhessen. Erre azonban három-négy éven belül nincs pénz, így csak a jó szervezés és szorgosabb piackutatás jelenthet átmeneti megoldást.

Feltétlenül említésre érdemes eredményekkel dicsekedhetünk a balassagyarmati bútorgyártásunk egyenletes fejlődése és eredményessége terén. A rusztikus bútorcsalád („Palóc”, „Nyírjes”, a „Balassa”, „Nógrád”) mellett több hazai és külföldi célra gyártott, egyedi megoldásokkal, garnitúrákkal, darabokkal sikerült üzemünk hírnevét megalapozni, majd öregbíteni. Az akácfelhasználás területén is jelentős lépéseket sikerült megtenni (szendvicspanel).

Közjóléti tevékenység

A Börzsöny, Salgótarján és Balassagyarmat környékén mintegy 23 ezer hektáron igyekeztünk megőrizni, ápolni és fokozni az erdő közjóléti hatásait. A Börzsönyben elsősorban a nagymarosi és a királyréti erdészet területén hoztuk létre a legfontosabb létesítményeket, az autóparkolókat, a sétatutakat, pihenőhelyeket, esőházakat, tanösvényeket. Salgótarján környékének a közjóléti bázisai: Salgóvár, Szilvaskő, Karancs és Pécskő, Balassagyarmat pedig a Nyírjesi-tó és környéke.

A legnagyobb ilyen központ természetesen a Börzsöny, amely nemcsak helyi, hanem Budapest fővárosi, sőt országos érdeklődésre számot tartó terület. Itt közel 18 ezer hektárt természetvédelmi körzettel nyilváníttak, két különvált területtel: Magas-Börzsöny (15,4 ezer ha), Szent Mihály-hegy és környéke (2,5 ezer ha). Ezek a területek részben fedik az általunk közjóléti céllal munkába vett területeket. Salgótarjánban ilyen „átfedés” a Salgó-vár és környékénél van, amely országos jelentőségű természetvédelmi terület.

Nógrádban egyébként egy tájvédelmi (Hollókő) körzet, két országos jelentőségű természetvédelmi terület (Salgó-vár, Ipolytarnóc) és 77 megyei jelentőségű természetvédelmi terület van. Pest megyének a hozzánk eső részén szintén egy tájvédelmi körzet (Börzsöny) és 4 megyei jelentőségű természetvédelmi terület helyezkedik el.

Vadgazdálkodás

Területünkön 21 nagyvadas vadásztársaság működik, erdőgazdaságunk kezelésében két terület (Börzsöny, Karancs) van. A vadásztársaságok vadgazdálkodási tevékenysége az utóbbi öt-hat esztendőben már némi fejlődést mutat, de ez ideig még sem a minőség javulásáról, sem a vadkárok csökkenéséről számot adni nem tudunk. A vadállomány fajban igen gazdag, a dāmivad kivételével hazánk minden állatfajtája megtalálható. A mesterségesen betelepített muflon a Börzsönyben elég jól elszaporodott.

Ami az egyéb állatfajokat illeti: a szakemberek tájékoztatása szerint pl. a Börzsönyben a védett hullók 8, a kétéltűek 11 faja található, a madaraknak pedig 116 faja fészkel a hegységben. A Börzsöny igen fontos élőhelye több, kipusztulással fenyegetett ragadozó madárfajnak. Rendszeresen fészkel a parlagi sas, a békászó sas, a kerecsensólyom, a kígyászölyv, a vörös- és barnakánya, sőt az uhu és a fekete gólya is. A védett emlősök közül is több veszélyeztetett faj talál itt kedvező életfeltételeket: a nyuszt, a nyest, a hermelin és a menyét.

Erdei vasutak

A Börzsönyben mintegy 200 km 600, illetve 760 mm-es erdei vasút épült a századfordulótól a negyvenes évekig. Ezáltal a hegység feltártsága kielégítő volt. A nagyobb gócok voltak: Királyrét — Kismaros, Nagy-Börzsöny — Ipolypásztó — Márianosztra — Szob, Kemence és Bernecebaráti vonalak és szárnyvonalai. De volt vasút Diósjenő és Nagyoroszi község határaiban is. A kisvasutak nagyrészt a faanyag szállítására épültek, de kielégítették a nagyobb kőbányák szállítási igényeit is (Márianosztra, Szokolya—Ilona-bánya Nagyoroszi—Kőember). Jelentőségük az útépitések előrehaladásával és a közúti járművek alkalmazásának fokozásával egyre inkább csökken. Ma mindössze 28 km-en van forgalom, főleg személy-, illetve munkásszállítás. A Királyrét—Verőcsmaros-felső (Kismaros) közötti vonal (12 km) 1976-ban Börzsönyi Úttörővasúttá lett és 1981. június 7-re, rekonstrukció révén megújult. A 600 mm-ről 760 mm-re átépült vasút közel egymillió utas szállítására képes évenként. Nagy-Börzsöny és Nagyirtás-pusztá között hétvégi személyforgalom van, Kemence—Fekete-völgy vonalon pedig elsősorban munkásszállítás (és minimális teherfuvar a kemencei fagyártmányüzem ellátására).

Szociálpolitika

Évenként 12—13 millió forintot fordítunk munkavédelemre, munkakörülmények javítására, munkásszállításra, a munka- és védőruhára és védőfelszerelésre, üdültetés és lakásépítés támogatására. A rakodás gépesítése, az egész-

ségre ártalmas munkaműveletek és munkahelyek kiküszöbölése, az automatizálás fokozása, a vibrációs ártalmak megelőzése, csökkentése, a környezetvédelem igényeinek kielégítése (porelszívók), a kullancsfertőzés elleni védőoltások lebonyolítása, a külső munkahelyen a meleg ebéddel (és konzervvel) való ellátás, a tömegsport fejlesztése, erősítése mind-mind napjaink legfontosabb feladatai közé tartozik és minden területen kézzel fogható, érzékelhető előrehaladást értünk el. Talán ezeknek az eredményeknek is köszönhető, hogy közel 2000-es kollektívánk viszonylag változatlan, a fluktuáció elenyésző.

Igen sok a törzsgárdatagunk, 25 évet meghaladó, megszakítatlan munkaviszonya mintegy 200 dolgozónknak van.

Néhány konkrét adat a kedvező szociális helyzetváltozás bizonyítására: a IV. ötéves terv időszakában 12 munkásszállító járművünk 34-re szaporodott, 25 felterhelő dolgozónkat mentesítettük a nehéz fizikai munkavégzés alól, s nem telepített munkahelyen foglalkoztatott dolgozóink részére 80 vágástéri melegedőt készítettünk (500 fő védelmére), a rekonstrukciók során a munkahelyeket korszerűsítettük, a motorfűrészeseket az ERTI-vel orvosilag évenként megvizsgáltattuk, a rezgés- és hallásártalom mértékének megfelelően az érintett dolgozóinkat könnyebb munkára irányítottuk, s külső munkahelyeken a meleg ebédet úgyszólván a nulláról 15—20%-ra emeltük, évenként mintegy 100 fővel növeltük az üdülési lehetőségeket, 150 ezer forinttal emeltük — évenként — az egyéni lakásépítés támogatását.

Munkaverseny-mozgalom

A munkaverseny kibontakozására a legtöbb munkaterületen évről évre lehetőség nyílik. Minden esztendőben indítunk egy ún. „központi munkaversenyt” is, amelyet eleinte negyedévenként, az utóbbi években félévenként értékelünk, illetve értékelünk. Vonzó hatását fokozandó, az értékelést üzemi lapunkban — igen gondos értékelőbizottsági összeállítás után — a brigádoknak, azok vezetőinek, az egyéni vállalók név szerinti felsorolásával szeptemberben, illetve márciusban nyilvánosságra hozzuk. A versenyszellem ezáltal egyre alakul, fokozódik. Az egységek saját dolgozóik részére is szerveznek a legfontosabb feladataik megoldásának előmozdítására munkaversenyeket.

Anyagi elismerésre rendszerint éves viszonylatban kerül sor, az erkölcsi- re a vezető megítélése szerint bármikor és bármilyen célravezető módon.

Általában 80 körüli a szocialista és egyéb brigádok száma, amelyek a versenyekre neveznek. A munkaversenyen kívül folyamatosan szellemi vetélkedők is vannak, ezek anyaga nemcsak szakmai jellegű, hanem általános műveltségi is; történelmi, politikai, irodalmi évfordulóhoz kapcsolódó. 1981-ben e szellemi vetélkedő, melyre ezúttal 52 szocialista brigádunk nevezett, megyei- vé, majd országossá nőtte ki magát — brigádjaink szép sikerével. Megyei első és harmadik, országos második helyezést értek el.

Gazdálkodásunkat befolyásoló, sajátos tényezők

A gazdálkodásunkra ható, előzőekben nem említett, belső és külső tényezők közül néhányat hadd említsünk meg:

- A Börzsöny országunk „legvadregényesebb” hegysége. Csaknem teljesen lakatlan.
- A feltártságunk rendkívül gyenge, mindössze 4,2 fm/ha. Ennek oka nemcsak anyagi jellegű, hanem az előbbi tényezőre is visszavezethető és

arra, hogy a felszabadulás előtt a területen — néhány száz hektár kivételével — csupa magánbirtok volt, feltáróút ügyszólván egyáltalán nem épült (legfeljebb kisvasút), így rendkívül sok pótolnivaló maradt ránk.

- Az előbbiekből adódóan igen sok elmaradt erdőnevelési tevékenység (sok ezzer ha tisztítás, gyérítés) volt az örökség, melyek rendbeszedéséhez legalább két évtizedre volt szükség; a sarjerdők és a rontott erdők aránya — így az állományok átlagos minősége is — jóval fölötte volt a kívánatosnak.
- Az üzemi demokrácia fórumairól elmondhatjuk, hogy jól működnek erdőgazdaságunknál. Valamennyi „előírt” rendezvény megvalósul, s a résztvevők aktivitása általában kielégítő.

Igen sok észrevétel, javaslat hangzik el, amelyekből több hasznosítható. Az egyesületi munka is megfelelő, a szakmai továbbképzés céljaira szervezett előadások, tanulmányutak iránt nagy az érdeklődés és a tagság részvétele igen élénk. Az MTESZ megyei szervével a kapcsolat jó, az együttműködés — a lehetőségek határain belül — kifogástalan. A helyi csoport úgy igyekszik rendezvényeit lebonyolítani, a témákat megválasztani, hogy a tagság ismereteinek bővítése mellett segítse a gazdasági programok megvalósulását, emelje a szakmai, gazdasági színvonalat. (Csoportunk taglétszáma jelenleg 220 fő, amelyből 6 a nő és 10 a nyugdíjas.)

Prókay Gyula

- **Egy fa értéke — egyszer másképpen számítva.** Gyakori újsághír, hogy egy jó minőségű faóriás csillagászati tőrárt ér el árveréseken. T. M. Das, a kalkuttai egyetem tanára, egy átlagos, 50 éves fa értékét próbálta meghatározni. Véleménye szerint 50 év alatt egy közepes méretű fa mintegy 50 t oxigént termelt, amelynek értéke 31 250 US \$. Ugyanezen idő alatt a fa levegőminőség-védelmi szolgáltatásai értéke 62 500 US \$-ra rúg. A talaj erózióvédelme és a tápanyag-felhalmozás értéke újabb 31 250 US \$-ra becsülhető, míg a vízkörforgalomban és vízgazdálkodásban nyújtott szolgáltatások körülbelül 37 500 dollárt érnek. A professor becslése szerint az állatoknak, madaraknak nyújtott élőhely és védelem a fa fél évszázados élete alatt 31 250 US \$-ra értékelhető, míg a termelt protein értéke 2500 dollár. Az értékszámításban nem vette figyelembe a termelt virág, gyümölcs és faanyag értékét, s így egy átlagos fa végül is összesen 196 250 US dollár értékű szolgáltatást végez a társadalomnak.

Mennyit ér egy kitermelt, közepes méretű fa? Legfeljebb 625 US dollárt, ami teljesített szolgáltatásainak kevesebb mint 0,3%-a. A gyakorlatban értékesíthető választékai 50—125 US dollárt hoznak, csak a legritkább esetében érhető el 200 dollár feletti ár.

(World Wood, 1981. 5. sz. — Ref.: dr. Mátyás Cs.)

*

Légszennyeződés nagy területű feltérképezéséről számol be J. Pollanschütz, a Mitt. Forstl. Bund. Vers. anst. 1981. évi 135. füzetében (125—133. o.). E szerint 1971 és 1978 között két osztrák tartomány felett Kodak infravörös filmre 1:8000 és 1:12 000 méretarányban légi felvételeket készítettek a légszennyeződés fokozatainak megismerése céljából. A munkát a regionális tájtervezés szolgálatában készítették. Pollanschütz ismerteti az alkalmazott módszert, a fakoronák életképességének osztályozására kidolgozott rendszerezést és a vizsgált területet. Megemlékezik néhány munkával kapcsolatos nehézségről is.

(Ref.: dr. Szodfridt I.)

A HÁRS SZEREPE SOMOGY MEGYE DOMBVIDÉKI ERDŐIBEN

SZÁNTÓ GÁBOR

A fatermesztés több évtizedes folyamatában az adott termőhely potenciális fatermő képességének és az ökológiai érdekeknek legjobban megfelelő célállományokkal történő erdőfelújítás eredményes végrehajtása — az állomány felhozása — a legnehezebb erdészeti feladatok közé tartozik.

Erdősszakembereink jól ismerik, hogy adott termőhelyen milyen célállomány létesítése a legkívánatosabb és lehetőségeiken belül mindent meg is tesznek nagy faproduktumú, de a természetszerű erdőkhöz is közel álló, elegyes, több szintű faállományok létesítésére és fenntartására. Am cselekvésük irányát nagyon sok tényező befolyásolja, mindenekelőtt az erdőművelésnek a vállalaton belül jelentkező súlya, az adott évre vonatkozó gazdaságossági kérdések. Ezért folyamatos, jelentős erőfeszítésekre van szükség, hogy az erdőfelújításaink kívánatos és valóságos állapotának harmóniája biztosítható legyen.

Nem célom, hogy Somogy megye erdőművelési tevékenységének összes problémáival foglalkozzam, csupán a hársfajok elég bonyolult szerepét kívánom elemezni.

Az 1970. évi erdőleltár adatai szerint Somogy megye fával borított erdőterületéből 3370 ha, 2,8% — a bükkal azonos — volt a hárs részaránya. Ez látszólag jelentéktelen volumen, mégis sok gondot okoz, mert kétharmada a Zselic-ségben, mintegy egyharmada a külső-somogyi dombvidéken, kisebb része pedig a déli Pannon-hát somogyi területein található, ezért az egyes erdőgazdasági tájakon teljesen eltérő súllyal szerepel.

A vizsgált terület nagyságát, tájankénti és korosztályonkénti megoszlását az 1. táblázat tartalmazza.

Ebből a táblázatból kitűnik, hogy a három somogyi dombvidéken vizsgálat alá vont 5857 db erdőrészlet 40 958 ha összes területe dombvidékenként közel azonos nagyságban oszlik meg, de az üzemtervekben a hársseleggyel leírt erdőrészletek száma a Zselic-ségben eléri a negyvenhárom százalékot, míg a külső somogyi területen csak húsz, a déli Pannon-hát somogyi részein pedig hét százalék. Ez mindenképpen a termőhely jelentős különbözőségére is utal, amely a hárs fafajok változásában is tükröződik. A Zselic-ségben az ezüsthárs, a külső-somogyi dombvidéken az ezüsthárs mellett már jelentős a kis levelű és nagylevelű hárs előfordulása, míg a déli Pannon-hát vizsgált területein a kis levelű és a nagylevelű hárs van túlsúlyban. (A táblázatokban feltüntetett adatok kivétel nélkül az 1982-ben is érvényes üzemtervek felvételi évének állapotát tükrözik.)

A hárs fafajoknak a vizsgálat alá vont, erdőgazdasági tájankénti redukált területét, az egyes korosztályokban a hársseleggy százalékos megoszlását, a 2. táblázat tartalmazza.

Adataiból kitűnik, hogy a hársra redukált területeken belül az 1—40 éves korosztályokban található a déli Pannon-hát somogyi területein a hárs terü-

A vizsgálat alá vont terület

Megnevezés	Kiterjedése	Korosztály megoszlása	Erdőrészlet száma		1—10 11—20 21—30 31—40 41—50 51—60 61—80 81— százalékos hárseléggel szereplő erdőrészetek							
			összesen	ebből hárs-elegyes	mennyisége							
	ha	év	db	db	%	d	a	r	a	b		
Déli Pannon-hát		1—20	897	50	6	37	13	—	—	—	—	—
		21—40	695	55	8	32	18	3	1	1	—	—
	13 342	41—60	373	14	4	9	3	1	1	—	—	—
		61—80	316	19	6	12	6	—	1	—	—	—
		81—	175	28	16	23	4	1	—	—	—	—
		együtt	2456	166	7	113	44	5	3	1	—	—
Külső-Somogy		1—20	599	115	19	44	33	16	8	3	3	7
		21—40	505	107	21	33	22	13	19	7	7	3
	12 641	41—60	225	60	27	21	17	15	3	3	1	—
		61—80	249	32	13	19	6	4	2	1	—	—
		81—	57	8	14	6	1	1	—	—	—	—
		együtt	1635	322	20	123	79	49	32	14	11	10
Zselicség		1—20	565	212	38	70	57	58	14	6	3	4
		21—40	452	174	38	48	37	27	22	18	9	10
	14 975	41—60	276	140	51	51	25	23	16	13	9	3
		61—80	339	142	42	66	44	19	6	5	1	—
		81—	134	89	66	38	33	13	5	—	—	—
		együtt	1766	757	43	273	196	140	63	42	22	17
Mindösszesen		1—20	2061	377	18	151	103	74	22	9	6	11
		21—40	1652	336	20	113	77	43	42	26	16	13
	40 958	41—60	874	214	24	81	45	39	20	16	10	3
		61—80	904	193	21	97	56	23	9	6	1	—
		81—	366	125	34	67	38	15	5	—	—	—
		Összes:	5857	1245	21	509	319	194	98	57	33	27

letének 77, erdőrészeinek 66 százaléka. Ugyanezek a mutatók a külső-somogyi dombvidéken 72, illetve 69, a Zselicségben 51—51 százalékban jelentkeznek.

A 41—80 éves korosztályokban (a fenti sorrendnek megfelelően) már csak 16—20, 21—29, a Zselicségben pedig 41—37 százalékos az arányuk.

Ez a tény azt tükrözi, hogy a hárs megközelítően a 40 éves kor után erősen visszaszorul, s a jelenség a hárs célállományok létesítésének lehetőségeire és a természeti körülményekből fakadó korlátaira utal.

Megvizsgáltam a hársal elegyes erdőrészeteket az egyes korosztályokban előforduló elegyarányuk alapján. Ennek tanulsága szerint a déli Pannon-hát somogyi területén az 1—20%-os hárs elegyarány az erdőrészetek 94, a külső-somogyi dombvidéken 63, a Zselicségben 62 százalékban fordul elő. A 21—40%-os elegyarány — a tárgyalt sorrendnek megfelelően — az erdőrészetek darabszáma szerint 5, 25, 26 százalékban jelentkezik.

A hárs fafajok megoszlása korosztály és elegyarányuk szerint

Megnevezés	A hársal egyes erdőrészek					1—10	11—20	21—30	31—40	41—50	51—60	61—80	81—
	korosztály megoszlása	hársra reduk. ter.	hárs fajl. fatöm.	mennyisége	megoszlása	százalékos hársleggyel előforduló erdőrészek számának a megoszlása az egyes korosztályokban							
	év	ha	m ³ /ha	db	%	%							
Déli Pannon-hát	1—20	34,9	59	50	30	74	26	—	—	—	—	—	—
	21—40	56,7	158	55	33	58	33	5	2	2	—	—	—
	41—60	13,6	280	14	9	64	22	7	7	—	—	—	—
	61—80	5,1	444	19	11	63	32	—	5	—	—	—	—
	81—	8,9	493	28	17	82	14	4	—	—	—	—	—
	együtt	119,2	180	166	100	68	26	3	2	1	—	—	—
Külső-Somogy	1—20	231,6	43	115	36	38	28	14	7	3	3	6	1
	21—40	424,6	189	107	33	31	21	12	18	6	6	3	3
	41—60	174,7	253	60	19	35	28	25	5	5	2	—	—
	61—80	61,0	285	32	10	59	19	13	6	3	—	—	—
	81—	10,3	354	8	2	75	13	12	—	—	—	—	—
	együtt	902,2	172	322	100	38	25	15	10	5	3	3	1
Zselic	1—20	385,7	44	212	28	33	27	27	7	3	1	2	—
	21—40	614,3	228	174	23	28	21	15	13	10	5	6	2
	41—60	501,4	327	140	18	36	18	17	12	9	6	2	—
	61—80	293,1	447	142	19	46	31	13	4	4	1	—	1
	81—	151,0	492	89	12	43	37	15	5	—	—	—	—
	együtt	1945,5	270	757	100	36	26	18	8	6	3	2	1
Mindösszesen	1—20	652,2	44	377	30	40	27	20	6	2	2	3	+
	21—40	1095,6	209	336	27	33	23	13	12	8	5	4	2
	41—60	689,7	308	214	17	38	21	18	9	8	5	1	—
	61—80	359,2	420	193	16	50	29	12	5	3	1	—	+
	81—	170,2	484	125	10	54	30	12	4	—	—	—	—
	Összes:	2966,9	237	1245	100	41	26	15	8	4	3	2	1

A vizsgálati eredmények alapján — Somogy megyében — megközelítően a negyvenéves kor fölött a hárs fafajokat nem lehet önálló állományalkotó fafajoknak tekinteni, mert igen kevés kivételtől eltekintve, az ettől idősebb állományokban a hárs már természetes úton ritkul.

Az ezüsthárs viszont rendkívül értékes elegyfája a zselici bükkösöknek, ahol a 41 év fölötti korú hársal egyes bükkös erdőrészek 45 százalékában 21—30%-os eleggyel szerepel, és bár csökkenő tendenciájú elegyarányban, a bükkal azonos kort ér el. Ezek Somogy megye legértékesebb ezüsthársas bükkösei.

Az viszont kétségtelen, hogy az alacsonyabb rendű fatermek tömeges céltermelésére, pl. papírfá, farostfa, elsősorban Külső-Somogyban kínálkozik bizonyos lehetőség a leszállított vágáskorral (40—45 év) kezelt hárs sarjerdőkben. Az ilyen sarjerdők tömeges létesítésének indokoltsága azonban jelenlegi ismereteink szerint még erősen vitatható, hisz itt is a bükk és a

1. ábra. Ságvár 9/c erdőrészletben a véghasználat után felverődő hárssarjak buján verődnek fel és néhány év alatt záródnak

kocsánytalan tölgy termőhelyének hárssal való hasznosításáról van szó.

A hárs célállományok létesítése körül kialakult vita alapjában véve abból fakad, hogy a hárs lényegében a bükkös termőhelyeken, a bükkal, kocsánytalan tölgyvel elegyben, két szélsőséges állományminőség közötti, sok átmenettel jelentkezik.

Vannak igen értékes, szép, elegyes hárssas-bükköseink és vannak igen gyenge minőségű, rendkívül elegyes hárssas sarjerdőink. De nincsenek jelentős kiterjedésben idősebb korú, jó minőségű, elegyetlen hárserdőink, noha az első világháború alatt és után keletkezett felújítatlan vágásterületeken keletkezett sarjerdők között ilyeneknek szép számmal kellett lennie.

A vizsgálat alá vont 5857 db erdőrészletből, ezen belül a 1245 db hárssal elegyes erdőrészletből összesen 68 db az olyan részlet száma, ahol a hárs elegyaránya eléri vagy meghaladja az ötvenegyet százalékot, de ezek között is csak 15 db a 41 évesnél idősebb állomány. Az összes erdőrészletre vetítve tehát 2,6 ezrelék, a hárssal elegyes erdőrészletre vonatkoztatva 1,2 százalék a 41 évnél idősebb és 51⁰/₀ vagy ennél magasabb hárs elegyaránnyal szereplő, hárs célállománynak tekinthető részletek száma.

Mi az oka annak, hogy az ígéretesnek tűnő hárssfiatalosaink kiritkulnak, állományaik átalakulnak? Mindenekelőtt a hárssnak az a biológiai tulajdonsága, hogy a számára megfelelő termőhelyen sarjéről — az akáchoz hasonlóan — buján újul, ekkor még nem károsítja a vad sem, ezért a vad által állandóan visszarágott bükk- és tölgycsemetéket maga alá gyűri, beárnyékolja, ennek következtében a bükk és tölgy kiritkul vagy megsemmisül.

Másrészt a hárs rendkívül érzékeny a kéregsérülésekre és amikor a léces kort eléri, a szarvas kedvelt tartózkodási helyévé válik, a hárs kérgét rágja és hántja. Szinte egyetlen törzs sem marad épen. Ettől az időtől kezdődik a hárs ritkulása, mert a súlyos kéregsérülések miatt a hárstörzsek bekorhadnak és az elnövés ellenére, egy-két évtized alatt nagy számban kipusztulnak.

Ebben az időszakban kezdődik a faállomány kialakulásának — átfarmálódásának — újabb korszaka. Ha a kritikus időszakban maradt elegendő bükk,

2. ábra. A Zselicség jó növekedésű fiatal hársfaerdőinek tipikus kéregsérülései

tölgy és hárs, úgy kifogástalan szálerdő alakulhat ki. Ha a bükk és tölgy kevés, mert már kiritkult vagy természetes és mesterséges úton eredetileg sem biztosították a jelenlétét, úgy a hárs záródásától függően feljön a gyertyán, a cser és rendkívül elegyes — kevés kivételtől eltekintve —, a termőhelyhez mérten gyenge minőségű vagy kifejezetten rossz hárskeverék sarjerdők kialakulása az eredmény, ahol jó vagy jobb minőségű hárs csoportokat inkább csak mozaikszerűen lehet találni.

A hárs fajaj minőségét az 1970—1977. évek közötti nyolcéves időszak ki-termelésének tényadatai is jelzik. Ebben az időszakban Külső-Somogyban 19,7

3. ábra. Ságvár 10/a erdőrészletben gyertyános-tölgyes, bükkös sarjállományban lehangoló a hárs pusztulása

em³ vastagfából 15,2⁰/₀ volt a rönk és 40,1⁰/₀ a rostfa, míg a Zselicségben 69,4 em³ vastagfából 38,3⁰/₀ rönköt és 15,9⁰/₀ rostfát tudtak termelni.

A hárs célállományok — hárs sarjerdők — létesítése kétségtelenül a legkedvezőbb vállalati gazdasági megoldás lenne, de a rövid vágásfordulójú céltermelések kivételével a tartós fatermesztési érdekek miatt nem ajánlható az erdőfelújításnak ez az útja. Meg kell találni a módját akár vadkárelhárító kerítések építése útján is, hogy a megfelelő számú bükk- és tölgycsemete felhozása a kritikus időpontig biztosítva legyen, hisz ekkor számíthatunk értékes hársanyag-produkcióra is.

Célszerű lenne tudományos alapossággal megvizsgálni a hárskegyes fiatalosok legcélravezetőbb tisztítási eljárásait is, biztosítva a megfelelő számú bükk- és tölgyegyed szabad fejlődését, de sűrűn hagyva a hársat, hogy a kéreghántás ellenére is elegendő egészséges törzs maradjon a továbbfejlődéshez.

Néhány gondolat a nyárfatermesztésünk körül kialakult vitához

Az Erdő hasábjain figyelemre méltó — szakmai életünkben sajnálatosan ritkaság számba menő — vita alakult ki nyárfatermesztésünk néhány kérdésében. Ehhez kapcsolódóan érdemes egyes részleteket tovább elemezni a tisztán látás, ill. a helyesebb értelmezés elősegítése érdekében.

A vitában különbségtétel hangzott el a „hagyományos (erdőszerű)”, illetve az „ültetvényes (nem hagyományos)” nyárfatermesztési módok között. Ismételten hangoztatjuk, és ez alkalommal is nagyon határozottan le kell szögeznünk, hogy az ún. nemesnyárok termesztésében (a vita teljes egészében e körül folyik) az eredményességre való törekvést magába foglaló korszerűség csakis egyazon termesztési elvek, technológiák alkalmasságát engedi meg. Függetlenül a termesztővállalat kilététől, illetve *függetlenül attól, hogy az adott nyárást erdőterületen belül vagy máshol létesítik*. Ezeket a technológiákat a nyárfajták sajátos, ma már eléggé jól megismert tulajdonságai, igényei határozzák meg kötelezően, nem pedig az a körülmény, hogy a nyárfatermesztő pl. állami gazdaság vagy állami erdőgazdaság; a tőlük való eltérés egyaránt gazdálkodási hiba, bárhol következzék is be. Tapasztalataink sora igazolja, hogy a „hagyományos nyárfatermesztés” hangoztatása inkább egyfajta lörekvést takar a termesztéstechnológiai hiányosságok legalizálására; ezért elfogadhatatlan. Természetesen lehetnek különbségek a kezelések intenzitása tekintetében (pl. műtrágyázás elhagyása vagy alkalmazása), de a meghatározó alapkövetelményeket (pl. termőhelyigény kielégítése, talajművelés intenzitása, növtér-szabályozás, növényvédelem stb.) illetően nem.

Kétségtelen, hogy az állami gazdaságok a nyárfatermesztés korszerű technológiáinak bevezetésében dicsőre méltóan kiemelkedő szerepet játszottak. A nyárfatelepítéssel járó egyes kezdeményezéseik (különösen a telepítési növtér tágitása tekintetében) a maguk idején a gyakorlatban valóban forradalmian merész újításnak számítottak. Hadd említsük azonban meg, hogy a tágabb telepítési növtér alkalmazása szinte az állami gazdaságok kezdeményezésével egyidőben, a cellulóznyáras-telepítési program kapcsán más mezőgazdasági üzemekben, de egyes, az újdonság iránt fogékonyabb állami erdőgazdaságokban is előtérbe került. De az előzmények nélküli technológiai elemek bevezetése magában hordozta a későbbi problémák csíráit is. Részben éppen

ezekre vezethetjük vissza a most kialakult vita két lényeges pontját, az előhasználatok és a véghasználat időpontjára, mértékére vonatkozó gondokat. Ezek tulajdonképpen abból fakadtak, hogy a nagy nyárfatelepítési program kezdetén a termesztők még nem gondoltak arra, hogy a nyárfatermesztés egymást követő technológiai elemei szoros kapcsolatban állnak egymással, egyik a másikat feltételezi, illetve meghatározza. A nyárfatermesztési kutatás igen gyorsan felismerte, hogy ezeket a technológiai elemeket éppen az egymástól függésük folyományaként rendszerkeretbe kell foglalni. A rendszerszemléletnek tekinthető nyárfatermesztési irányelveket elsőként már 1971-ben (Halupa L.—Szodfridt I.—Tóth Béla: Cellulóznyárasok nevelése; MÉM 1970. évi főbb kutatási eredményei), majd 1973-ban is (Dr. Halupa L.—dr. Szodfridt I.—dr. Tóth B.: Nemesnyárasok nevelése; in Danszky szerk.: Erdőművelés II.) közzadtuk. Tulajdonképpen ezek a tanulmányok fogalmazták meg első ízben a nyárfatermesztési modelleket is, mivel a nyárfatermesztésnek mindazokra a lényeges technológiai elemére kitérnek (telepítési növényter, növényter-szabályozás, nevelővágások, véghasználat időpontja stb.), amelyek az azóta többször is továbbfejlesztett, egyre korszerűbb modelltáblák kereteit is képezik. A mai nyárfatermesztési modelltáblák már nagyon is kiforrott faállomány-nevelési (a nyárak esetében talán helyesebb így mondani: növényter-szabályozási) irányelveket tükröznek, amelyek az ERTI számos kutatójának és a velük együttműködött gyakorlati nyárfatermesztőknek széles körű kísérleteire, vizsgálataira és termesztési tapasztalataira épülnek. Éppen ezért, nagyon is alkalmasak üzemi használatra.

Kétségtelen, hogy a modelltáblák is meghatározott kategóriákat különítenek el, amelyeken belül a kategóriaátlagtól eltérő bizonyos szóródás van. Termesztési modelleket azonban csakis olyan nyárasokra lehet összeállítani, amelyek okszerű nyárfatermesztésre alkalmas termőhelyeken létesülnek. A nyárfatermesztés tekintetében szélsőségesnek ítélnélhető határ- vagy erre alkalmatlan termőhelyekre használható termesztési modellek nem állíthatók össze. Ezért már a VI. fatermési osztályra kidolgozott modelleknek is legfeljebb csak a teljesség kedvéért van létjogosultságuk. Ez összhangban áll azzal a követelménnyel, hogy az igen gyenge termőhelyeken egyszerűen nem szabad nyárat telepíteni!

A rendszerszemléletű nyárfatermesztésben a kezelések racionalizálásának és ezzel is összefüggésben, a gazdaságosságnak döntő feltétele a megfelelő telepítési növényter alkalmazása, illetve az okszerű növényter-szabályozás. A cellulóznyárasok telepítői egy részének egyik jelentős mai gondja éppen abból adódik, hogy a telepítési növényteret sok esetben a kelleténél tágabbra, 20—25 m²-re vették. Ez véghasználati növényternek többnyire túlságosan szűk (kivéve a gyenge termőhelyen, csupán rövid termesztési időtartammal fenntartható nyárasokat), a növényter-szabályozásban optimálisnak ítélt törzsszámfelezéses kezelés esetén viszont menthetetlenül túlgyérítés áll elő (ezt a gyakorlatban sajnos tapasztalhatjuk).

Kétségtelenül igen kényes és nagyon nehéz kérdés a nagy kezdeti növekedési erőmű nyárfajtáknál ajánlott, egyetlen nevelővágás időpontjának a megválasztása. A folyónövedék kulminációjához (a vitában erre is történt utalás) nemcsak azért nem lehet alkalmazkodni, mert a folyónövedék meghatározása túlságosan is munkaigényes és bonyolult a gyakorlati termesztő számára, hanem azért sem, mert a nevelővágások egyik fontos rendeltetése éppen az, hogy elősegítse az adott faállomány-térfogot folyónövedék-potenciáljának az érvényre jutását. De ha meg is határoztuk a folyónövedék görbéjét, mi ad biztos eligazítást arra, hogy melyik ponton kell elvégezni a nevelővágást?

Erre nézve csakis céltudatos kísérletek és egzakt vizsgálatok tömege alapján lehet iránymutatást adni. A modelltblák ajánlásai e vizsgálataink eredményeit tükrözik.

Valóban vitatható, illetve magyarázatra szorul, hogy a nyárfatermesztési nomogramok a nevelővágás időpontját a famagasságtól függően adják meg. (A nyárasok magassági növekedését ugyanis a sűrű állás csak kezdetben fokozza. Igen sok megfigyelésünk, vizsgálatunk azt bizonyítja, hogy a korona felnyurgulása később a magassági növekedésben is visszaesést eredményez.) Ennek a valószínű magyarázata az, hogy a fényigényes nyárok felnyurgult, emiatt terjedelmében lecsökkent koronája még nem tudja előállítani a növekedéshez szükséges asszimilációs termékeket. (Például a tápanyagpótlás hatása is elsősorban a vastagsági növekedésben és a korona erőteljesebb növekedésében mutatkozik meg. Vagyis a magassági növekedésment a nyárasoknál nem mindig tükrözi egyértelműen a növtér kihasználtságának változásait.) Sokkal célszerűbb a növtérindexhez (γ^0_0) kötni a nevelővágás időpontját. Igaz ugyan, hogy egy adott növtér esetén (pl. az 'I—214' olasznyár 2. típusában ez kerekén 16 m^2) a növtérindex változása csupán a famagasság függvénye, lévén a fák átlagos távolsága állandó, vagyis, ha a vizsgált nyáras átlagos növtér, illetve törzsszáma éppen azonos a nomogramon szereplővel, a famagasság változásai egyedül befolyásolják a növtérindex változását.

A valóságban azonban nem találkozunk mindig pontosan a modellel azonos növtérállapottal, a tényleges növtér attól kisebb-nagyobb eltérést mutat. Ez esetben már a famagasság helyett a növtérindex szerepeltetése inkább adna lehetőséget objektív korrekcióra. (A túl sűrű állapotba jutott és ezért felnyurgult nyárasoknál az előbb említett probléma azonban így is fennáll.) Szükséges lenne egzakt megfigyelések alapján megadni azt a felső korhatárt, amelynél akkor is el kell végezni a nevelővágást, ha a famagasság, illetve a növtérindex alapján ezt még későbbre lehetne tenni. A vitában említett „... ahány cm a mellmő, átmérő, annyi m^2 a fa növtérigénye” tétel viszont egzakt módon nem bizonyítható.

A kialakult vita másik sarkalatos pontja a véghasználati kor kérdése. Véleményünk szerint is a korábbi erdőrendezési irányelvekben esetenként túlzottan magas (az 'I—214' olasznyár esetében viszont leegyszerűsítetten alacsony) vágásérettségi korok szerepelnek. Ezek kerültek bele — noha fenntartásainkat már akkor is hangoztattuk — az 1978-ban megjelent nyárfakönyvbe is. Ezért a vitában említett 21,5 év átlagos nyáras véghasználati kor valóban eltúlozottan magas; a 17,3 év már sokkal inkább elfogadható (bár a $16\text{—}17^0_0$ -ot kitevő, alkalmatlan minősítésű és a 60^0_0 -nyi, IV—VI. fatermési osztályú nyárasok arányát véve alapul még ez is magas átlagértéknek tűnik). De nem lehet egyoldalúan csak a folyónövedék alakulásából sem kiindulni. A termelési cél szinte mindig csak az elérhető legnagyobb tiszta jövedelem előállítása lehet (ezt igazolja a mai szabályozórendszer és ennek nyomán kényszerűen kialakult üzemi gyakorlat is). Minthogy az értéknövekedés alapja egyelőre továbbra is a vastagsági méretnövekedésben rejlik, minden olyan esetben, amikor az adottságok az átmérőnek a fa értékosztályát növelő további vastagodását ígérik, az optimális vágásérettségi kor a térfogat folyó- és átlagnövedék-görbék metszéspontja után lesz. E tekintetben — sokak széles körű vizsgálati eredményeit tükrözően — a nyárfatermesztési modellekben javasolt véghasználati korokkal egyet kell értenünk.

Végezetül hadd húzzam alá, hogy az Olaszországban alkalmazott termelési módszereket, ezek kapcsán az ott használt vágáskorokat is csak erős kritikával szabad fogadni az alapvetően eltérő termesztési körülmények miatt. Az

olaszoknál a nyárfatermesztés határtermőhelyei egészen mást, mégpedig elsődlegesen közgazdasági fogalmat takarnak. Ott a nyárfatermesztés jövedelmezőségében a lemezipari rönk aránya meghatározó, hiszen pl. a papírfa átlagos ára 1980-ban 42⁰/₀, az agglomerált lemezipari alapanyagé csak 22⁰/₀ a lemezipari rönkéhez képest. Az tehát a határtermőhely, amely még éppen a gazdaságosság határáig képes lemezipari rönköt produkálni; a csak vékonyabb (20 cm alatti) választékokat nyújtó nyárasok eleve gazdaságtalanok, ezért ottani értelmezés szerint határtermőhely alattiak. De az alapvetően más termőhelyi adottságok (pl. eltérés a tenyészidő hosszában) folytán, nálunk olyan meredeken felszökő térfogat folyónövedék-menet is legfeljebb csak kivételes esetekben, szinte véletlenszerűen érhető el. Az olaszokat a rövidebb vágásérettségi kor elfogadására készítette az a tapasztalat is, hogy 12—13 éves kortól kezdve a legjobb 'I—214' nyárasaikban is a lábon álló fa minősége romlásnak indult. Ezt a jelenséget Magyarországon csupán a gyenge fa-termő képességű nyárasainkban figyelhettük meg. Ezért is a vitában említett „rendkívül rövid biológiai élettartam” relatív, változó értéket takar!

Mindent egybevetve, a kialakult vita azt mutatja, hogy bár Magyarországon sikerült kialakítani a sajátos hazai adottságokhoz jól illeszkedő „magyar” (sem nem olasz, sem nem nyugat-európai) nyárfatermesztési technológiai rendszert, még mindig tág tere és szükségessége van a további termesztéstechnológiai és szemléleti fejlesztésnek. E feladat megoldásában csakis a tudomány és a gyakorlat összefogásával, egyértelmű, egzakt vizsgálati módok alkalmazása útján, a mostanihoz hasonlóan tiszta célú, alkotó viták során léphetünk előre.

Dr. Tóth Béla

Fahasználati szakkifejezéseinkről

Az általános fejlődés időnként minőségi ugrással folytatódik. Az utóbbi évtizedekben annyira meggyorsult az általános fejlődés, hogy egyre gyakrabban vagyunk tanúi minőségi ugrásoknak, amelyek jelentős változásokat hoznak az erdőgazdálkodás területén. A fahasználati munkarendszerek általánossá válásával egyidejűleg nem terjedtek el a rendszerelméletnek megfelelő, helyes és pontos elnevezések. Még Az Erdő hasábjain megjelenő, fahasználat foglalkozó szakmai tanulmányok és cikkek is különféle elnevezéseket használtak ugyanannak a fogalomnak megjelölésére. Hovatovább ez olyan elnevezésbeli zűrzavarhoz vezet, amely hátráltatja az általános fejlődést, még a megértést sem biztosítja a különféle nevek használata.

Az Országos Erdészeti Egyesület kezdeményezésére, megbeszélést tartottak az Erdészeti Egyetemen, az erdésziskolákban erdőhasználat tanító tanárok, hogy összehangolják a háromszintű oktatást és megállapodjanak egységes terminológia használatában. Az ismeretanyagok gondos összehangolása csak hosszabb távú munka eredménye lehet. Az egységes terminológia bevezetése és általánossá tétele azonban nem várathat magára. Ezért Az Erdő szerkesztő bizottsága elhatározta, hogy az egységes elnevezések érdekében azokat rögzítő és propagáló cikkeket jelentet meg. Ezen első cikknek feladata, hogy a leggyakrabban használt fahasználati fogalmak helyes elnevezéseit rögzítse.

(Folytatás a 279. oldalon)

ÚJSZERŰ VÁLLALKOZÁSI FORMÁK ÉS LEHETŐSÉGEK AZ ERDŐGAZDÁLKODÁSBAN

CZERNY KÁROLY

Az utóbbi hónapokban rendeletek, utasítások, tájékoztatók sokasága jelent meg annak érdekében, hogy újszerű vállalkozási formák, társulások jöjjenek létre annak érdekében, hogy — a szocialista alapelvek sérelme nélkül — a társadalom ellátása, a nagyüzemek segítése, azaz a szolgáltatások mind mennyiségben, mind minőségben növekedjenek. Talán meghökkentő — legalábbis első megközelítésben — ennek ágazatunkra való adaptálása, de hovatovább szükségszerű.

A szervezési módok a gazdálkodási gyakorlatban két típusra oszthatók:

- tárgyi rendszerű, az adott feladatok elvégzésére szervezzük meg a kivitelezőkapacitást (pl. erdősítéshez az ültetőbrigádot, fakitermeléshez a fakitermelő brigádot);
- technológiai rendszerű — egy meglevő kivitelezőkapacitáshoz szervezünk (keresünk) munkát (pl. fakitermelő kombájnhoz vágásterületet saját vagy idegen gazdaságban).

A tárgyi rendszerű szervezés a technológiák alacsonyabb gépesítettségi fokát jelenti, míg a termelési gépi technológiák fejlődésével mindinkább a technológiai szervezési mód kerül előtérbe.

Természetesen nem lehet egy gazdaságot egyféle módon szervezni és nem lehet szervezési módot egyik napról a másikra váltani sem. Ez a gond erősen érezhető, hiszen nagy kapacitású gépsorokkal rendelkező üzemek nem képesek megbirkózni a kisebb munkákkal (kis erdőrészek fakitermelése, erdősítése) és gyakran a biológiai érdekek is háttérbe szorulnak (koncentrált vágásterületek).

Ahol a gépesítés alacsony fokon áll és tárgyi rendszerű a szervezés, ott is rendkívüli szervezési, előkészítési feladatok jelentkeznek. Igen nehéz megbirkózni a szétszórt kis területek szállítási, munkásellátási, ellenőrzési problémáival.

Ez a kettős gond évek óta feszíti a magyar népgazdaságot, mert a nagyüzem nem képes tárgyi rendszerben szervezni (lásd: a szolgáltatások alacsony színvonalát), más részről a magas gépesítésű technológiák vásárlásához nem áll rendelkezésre elég pénzeszköz.

Az állami szabályozás jókor ismerte fel a feszültségeket, a változtatás szükségességét. Jókor látta meg, hogy elvégzetlen feladatok keletkeznek, hogy „zabhegyezésre” milliós gépeket vásárolunk, illetve hogy az egyre inkább előretörő kisvállalkozásokat (motorfűrészbrigádok, csemetetermelők) rendszereznie, szabályoznia, adóztatnia kell. Ezért született az a népgazdasági döntés, hogy 1982. jan. 1-től kisvállalkozások alapítását engedélyezik, mert ezek

— a jelen megítélés szerint — az ellentmondások és gondok feloldását, megszüntetését eredményezhetik. Ezek a kisvállalkozások lehetnek

- kisipar (nagyobb erkölcsi támogatással),
- kisszövetkezetek,
- gazdasági munkaközösségek,
- szakcsoportok,
- leányvállalatok,
- szerződéses üzemeltetések,
- bérletek,
- átalánydíjas üzemeltetés,
- bedolgozás.

A vállalatok, intézmények vezetőit zavarba hozhatta ez a bőség. Nyilvánvaló, hogy váltani kell, ha a dolgozóikat meg akarják tartani, és nagyot kell lépni (és merni!), ha ezeket a lehetőségeket a maguk javára kívánják kamatoztatni.

Hol kell lépni vagy hol kell kezdeni a munkát? A már ismertetett kétféle szervezési mód közül természetesen a tárgyi rendszert kell „kiadni”, mert az alacsony tőkével alakuló szervezetek itt tudnak leginkább lépni. Ezek az erdőgazdasági gyakorlatban főként az alábbiak lehetnek:

- kis vágásterületek fakitermelése,
- erdőtelepítés, erdőfelújítás (az első fázistól a műszaki átadásig),
- csemetetermelés,
- fagyártmánytermelés,
- fogatgazdaság,
- gépjavítás,
- fuvarozás,
- fejlesztés, tervezés stb.

Kinek segítsünk az említett területeken a kisvállalkozások kifejlesztésében? — elsősorban saját dolgozóinknak!

Nem kell attól félni, hogy saját erdészeinkkel, dolgozóinkkal meg kell állapodni, szerződni egyes munkákra, hogy meg kell alkudni a kivitelezési díjakban, az általunk átadott eszközök bérleti díjában. Ennél jobban semmi sem fogja őket hozzánk kötni, az eddigi hűségjutalmak, a törzsgárdatagság vagy a kiszolgáltatottsági érzés sem. És nem lesz szégyen, ha a nagyvállalatok tényleg nagyüzemek lesznek, amelyek a központi nagy feladatokat a magas színvonalon dolgozó törzsüzemeikkel, gépeikkel végzik el, míg a kisebb feladatokra kapcsolódó kis kapacitásokat integrálnak.

Az integrációs készségnek hosszú távon nincs alternatívája, ezt meg kell tanulni, be kell vezetni, állandóan javítani, együtt kell vele élni. Ez komoly

- jogi munka,
- szakmai munka és még komolyabb
- politikai munka lesz az elkövetkezendő jövőben.

Nekünk erdészeknek erre fel kell készülnünk és a magunk javára kell kamatoztatni a lehetőségeket. Merjünk élni a lehetőségekkel!

A fadöntés után a földön fekvő fát *TELJES FÁNAK* nevezzük. Ha csak az 5 cm-nél vékonyabb gallyakat vágjuk le a fatörzsről és az 5 cm-nél vastagabb ágak maradnak fenn, *ÁGAS FA* a neve. Ha az ágakat is levágjuk és visszamarad az ág nélküli fatörzs, amelynek csúcsa 5 cm vastagságban van levágva, nyerjük a *SZÁLFÁT*. Ha a szálfát valamilyen oknál fogva (közelítés, szállítás) egy-két helyen eldarabolják, keletkezik a *HOSSZÚFA*. Ez mindig több erdei választékból áll.

A fadöntés, gallyazás, választékolás, darabolás, kérgezés mindegyike *MUNKAMŰVELET*. Ha ezeket a munkaműveleteket összekapcsoljuk, születik a *MUNKAFOLYAMAT*. Az előközelítés, közelítés, kiszállítás, szállítás, külön-külön mindegyike munkaművelet. Ezeket összekapcsolva, szintén munkafolyamat születik. Az előbbi a fakitermelés, utóbbi az anyagmozgatás munkafolyamata. Ha legalább két munkafolyamatot kapcsolunk össze, születik egy *MUNKARENDSZER*. Ha a fakitermelést és az anyagmozgatást összekapcsoljuk, születik a *FAHASZNÁLAT*, amelynek végrehajtási formája már munkarendszer.

A legtöbb hibás elnevezés a termelési tevékenység és annak végrehajtási módjának megnevezésében található.

Egy-egy munkaművelet végrehajtási módja a *TECHNOLÓGIA*, egy-egy munkafolyamat általános fogalmazás szerinti meghatározási módja a munkarendszer. Ugyanennek a technológia mélységig menő konkrét leírása, mint végrehajtási mód, a *MUNKASZERVEZET*.

Teljesen hibás tehát egy munkafolyamat vagy egy munkarendszer végrehajtási módját technológiának nevezni. Sajnos AZ ERDŐ hasábjain a közel-múltban is jelent meg több ilyen hibás elnevezéseket tartalmazó cikk.

Vegyünk egy példát: A fadöntés termelési tevékenység, módja a technológia, amit elvégezhetnek motorfűrészszel, de döntőgéppel is. Értelmetlen tehát, ha valaki hosszúfas vagy aprítéktermelő technológiáról beszél. Ilyen a rendszerelmélet szerint nem létezik. Hosszúfas, aprítéktermelő munkarendszerek léteznek csak. A munkaszervezetben pedig az jelenik meg, hogy pl. a hosszúfát hol darabolják (felső-, közbelső vagy alsórakodón), és hogy az egyes műveletekben alkalmazott élő és holtmunka milyen paraméterekkel rendelkezik, végül, hogy térben és időben miként kapcsolódnak egymáshoz!

A laza, pongyola kifejezések a szakmai fejlődést visszavethetik. A legtöbbet használt kifejezéseknek csak a fent részletezett változatait használjuk. Több elnevezés rögzítése még csak folyamatban van. Visszatérünk bemutatásukra.

Dr. Fírbás Oszkár

Az „MTESZ az energiatakarékosságért” címmel meghirdetett pályázatra 1980–1981. évben 435 pályázat érkezett be sok hasznos javaslattal. A kedvező tapasztalatok alapján az MTESZ elnöksége ismét meghirdeti a pályázatot.

A pályázatot jeligével ellátva, és a pályázó nevét tartalmazó boríték meléklésével október 1-ig az Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület titkárságára (1055 Budapest, Kossuth L. tér 6–8. I. em. 113., telefon: 120-855) kell beküldeni és itt lehet érdeklődni a részletes pályázati feltételekről is.

Az MTESZ a határidőre beérkezett, értékelt és hasznosítható javaslatok közül a legjobbakat díjazásban vagy jutalomban részesíti. A kitűzött díjak: I. 50 000 Ft; II. 30 000 Ft; III. 20 000 Ft.

Fiataljaink munkáiból

634.0.232.328.1. Erica

TOMPA TIBOR

Az erika- és csarabfélék kezelése, szaporítása

A Jeli Arborétum a Vasi-Hegyhát tájrészletben található. Ambrózy-Migazzi István, a malonyai arborétum alapítója, kitűnő szemmel felfigyelt a „Hegyhát” értékeire és a tulajdonában levő Jelihálás-pusztán 1926-ban megkezdte honosítási kísérleteit, megteremtette a mai arborétum magját.

Jeli ma már 75 ha-os, bekerített, a turizmushoz nélkülözhetetlen, legfontosabb objektumokkal ellátott arborétum, mely a kertalapító nyomdokain haladva az erdészeti honosítási kísérletek egyik fontos bázisa.

A honosítási kísérletek folytatásaként 1978–79-ben az *ericetum*, illetve *callunetum* bővítéséhez a kertet kezelő NYFK erdőgazdasága 72 fajta — több mint ezer egyed — *Erica*-t és *Calluna*-t importált Hollandiából, melyekből klónarchívumot létesített, illetve újabb területeket telepített be.

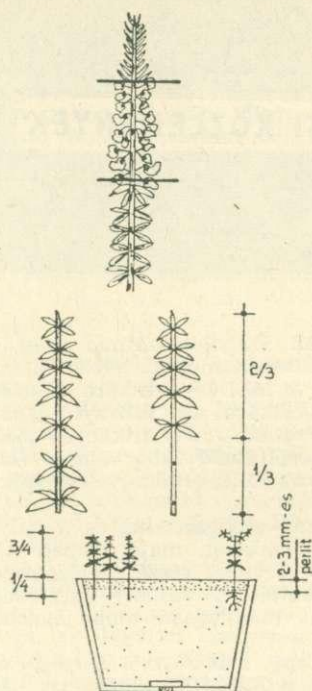
Az *Erica*- és *Calluna*-félék szaporításának legbiztosabb módja a *tőosztás*, amely metodikájában nem tér el az egyéb tőosztással szaporítható fajoknál alkalmazott technológiától.

A másik, sikerrel kecsegtető szaporítási mód a *dugványozás*. A dugványokat csak egészséges és fajtabiztos növényekről nyerhetjük. A műveletet lehet hidegágynak, üveg alatt vagy dupla üveg alatt, fűtött vagy fűtetlen üvegházban vagy ködpárafüggöny alatt, melegtalpon vagy anélkül végezni. A növénykedvelőknek és külterjes viszonyok között gazdálkodóknak csak a szimpla vagy dupla üveg alatti hidegágy jöhet számításba. Itt is el lehet érni 40–50%-os megeredést. A hidegágnak É-i kitettségekben kell feküdnie úgy, hogy az épületek, fák miatt ne jusson sok napfényhez, esetleg árnyalásról is kell gondoskodni.

A dugványágy talajának vízáteresztőnek kell lennie, mégpedig úgy, hogy az ágy alsó 10–20 cm-es rétegét finom kavics (2–3 mm Ø) alkossa, amelyre ráterítjük a dugványágy 5–6 cm vastag talajkeverékét. A talajkeverékben helyezkednek el a dugványok. A földkeverék készítésekor alkalmazhatjuk a négy rész tépett tőzeg, egy rész folyami homok arányt, de nem követünk el nagy hibát, ha ettől eltérünk a homok javára. Egyes termelők az 1 : 1 arányt használják.

A dugványozás időpontja az *Erica carnea* és fajtái esetében gyakran június közepe, az új virágok megjelenése, képződése előtt. A tényleges időpontot onnan ismeri meg az ember, hogy a túszerű levelek a hajtásvégeken mind lazán, szétterülve állnak. Ha később dugványozunk, akkor tulajdonképpen az összes virágkezdeményt el kell távolítani, ami rendkívül munkaigényes. Ezért legtöbbször elmarad és rontja a megeredést. Az *Erica carnea* igen gyorsan befásodik, amivel a gyökérképződés intenzitása is rohamosan csökken.

A többi *Erica*- és *Calluna*-fajt, -fajtát augusztus–szeptemberben lehet tovább szaporítani.

A dugványokat merőlegesen vágjuk, akár ollóval is

Nagyon hosszú hajtásokból csúcsdugványt készíthetünk. A középső rész nem használható, az alsó rész viszont szintén igénybe vehető

A dugványok alsó harmadát a levelektől megszabadítjuk, így könnyebben ledughatók

Agyagcserépben vagy ládában a dugványhossz egy-negyede a szubsztrátumban legyen

A továbbsszaporított és kiültetett hangákat gondosan kell kezelni. A legfontosabb művelet a rendszeres és gondos visszavágás, mellyel főleg a juhlegeltetéssel járó természetes visszavágást pótoljuk.

A visszametszés technikája erősen függ a fajtól, fajtától. Minél gazdagabb gyűjteménnyel rendelkezünk, annál nagyobb szakértelmet és törődést kíván ez a munka. A magas és laza növéssű fajtákat mélyebben, a közepes növéssűeket kevésbé, a törpéket pedig alig kell visszavágni. A *Calluna*-fajtákat (pl. 'Long White', 'C. W. Nix' stb.) és az *Erica vagans* dús fajtáit (pl. 'St. Keverne') erősen meg kell kurtítani. A *Callunák* alacsonyabb fajtáit (pl. 'Alba Plena', 'Counti Wicklow') tulajdonságaiknak megfelelően, csak gyengén szabad megmetszeni. A törpe és kúszó fajok (pl. 'Foxii Nana', 'Mrs. Ronald Gray') esetében csak a hosszabb hajtások és a tavalyi öreg virágzatok eltávolítására szorítkozhatunk.

A télen virágzó *Erica carnea* és *Daboecia*-fajok, -változatok nem igényelnek olyan gondos törődést, mint az előbbieket. A visszavágásnál fontos, hogy a növényeket ne azonos szintre kurtítsuk, hanem egy növényen belül hagyjunk rövidebb és hosszabb hajtásokat is, amivel megakadályozzuk a gömbölyű, mesterkelt növények létrejöttét. Ezzel nemcsak az esztétikumot szolgáljuk, hanem az összenövészek segítségével a növényeket támogató, sajátos mikroklíma kialakulását is elősegítjük. A gömbölyűre nyírt növénykének nem tudnak rendszeresen záródni, a hézagokban a talajfelszín közelében kúszó gyökök könnyen elfagynak, az erős napsugárzás hatására is károsodnak.

Ha az előbbieken tárgyalt, korántsem a teljességre törekvő útmutatásokat megfogadjuk, sikerrel bővíthetjük arborétumaink, hobbikertjeink növényállományát ezekkel a nagyon kedves és új színfoltot jelentő növényekkel.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Rovatvezető: KIRÁLY PÁL

Az elnökség március 26-án, Nyíregyházán, az MTESZ Szabolcs-Szatmár megyei Szervezetének központjában ülést tartott. Ezen elnökségi tagok mellett jelen voltak: *Soltz Béla*, az MTESZ megyei titkára, *Varga György*, a MEDOSZ titkára, *Borsos András*, a Felsőtiszaí EFAG szakszervezeti bizottságának titkára, az OEE nyíregyházi helyi csoportja részéről *Osztrogonác János* elnök, *Frankó János* titkár és több vezetőségi tag, az OEE fatechnológiai szakosztálya részéről *Bedő Tibor* elnök, *Dámosy Zoltán* titkár, *Kiss Ipoly* vezetőségi tag, valamint az OEE erdőművelési szakosztályának vezetője *Varga Béla*.

1. *Dr. Herpay Imre* elnök megnyitója után a házigazda erdőgazdaság és a helyi csoport nevében *Osztrogonác János* üdvözölte a megjelenteket, majd szóbeli kięegészítést fűzött a csoport munkájáról szóló, az elnökségi tagok részére előzetesen megküldött tájékoztatóhoz. A jelenlevők nagyra értékelték a csoport keretében folyó értékes társadalmi munkát. A továbbfejlesztésre vonatkozóan több javaslat hangzott el.

2. Ezt követően az elnökség — egy részről *Varga György*, más részről *Király Pál* összefoglaló értékelése alapján — megvitatta az OEE és a MEDOSZ elnökségei között 1980 februárjában létrejött együttműködési megállapodás végrehajtását és a következő határozatokat hozta:

- Az elnökség köszönetét fejezi ki a szociálpolitikai bizottságnak azért a sokoldalú munkáért, amellyel az együttműködési megállapodásnak valóra váltását elősegítette és kéri, hogy továbbra is kiemelt témaként kezelje a megállapodás teljesítését.
- Az elnökség szükségesnek tartja, hogy közös körlevél kerüljön kiadásra erdészklubok létrehozására vonatkozóan. A körlevél megfogalmazására *Király Pált*, *Csötönyi Józsefet*, *Herczeg Miklóst* és *Kovács Pált*, a MEDOSZ erdészeti szakosztályának elnökét kéri fel.
- Az elnökség szükségesnek tartja, hogy az együttműködést értékelő megbeszélésről emlékeztető készüljön és azt a helyi csoportok titkárai megkapják. Kéri a MEDOSZ vezetőségét, hogy az emlékeztetőt küldje meg a megyei bizottsági részére is.
- Az elnökség szükségesnek tartja, hogy az együttműködés eredményeiről, tapasztalatairól időnként közlemények jelenjenek meg az erdészeti és a szakszervezeti sajtóban.

3. Az elnökség meghallgatta és megvitatta *Varga Bélának*, az 1982. évi kiemelt egyesületi feladat végrehajtására kiküldött munkabizottság vezetőjének „A fatermesztés helyzete és feladatainak meghatározása” c. jelentését. Az elnökség köszönetét fejezte ki a végzett munkáért és mérlegelendőnek tartja azt a javaslatot, hogy 1983-ban kiemelt munkatervi feladatként kell kezelni az erdőgazdálkodás általános helyzetének megvizsgálását, megfelelő javaslatok kidolgozását.

4. Az elnökség megvitatta a fatechnológiai szakosztálynak a hazai furnérgyártás alapanyag-ellátásával kapcsolatos előterjesztését. Mivel a javaslattal kapcsolatban az ülésen erősen ellentétes vélemények hangzottak el, az elnökség úgy határozott, hogy az erdőhasználati, a fatechnológiai, az erdészeti gazdaságtani szakosztályok képviselőiből és egy erdőfelügyelőből álló bizottságot kér fel a probléma tüzetesebb megvizsgálására, megfelelő egyesületi álláspont kialakítására. A feladat végrehajtására koordinátori minőségben *Andor Józsefet*, mint az erdőhasználati szakosztály vezetőjét kéri fel.

5. Az elnökség — mivel *dr. Kecskés Sándor* elnökségi tagot a miniszter a soproni egyetemnél betöltött tanári állásából felmentette és nevezett szakágazatunk területéről eltávozott — tagjainak sorába iktatta *dr. Gál Jánost*, az egyetem rektorát.

6. Az elnökség az ülést követően látogatást tett a Felsőtiszai EFAG baktalórántházi erdészeténél és megtekintette az erdészet központjában működő erdészklubot. A tapasztaltak alapján elismerését fejezte ki *Kozma Károly* erdészvezetőnek és *László Sándor* műszaki vezetőnek, az erdészklub vezetőjének. Úgy határozott, hogy a kitűnően szervezett klub működési tapasztalatait fel kell használni a klublétesítési irányelvek kialakításánál.

7. Az elnökség végül köszönetét és elismerését fejezte ki *Osztrogonác János* igazgatónak, és *Frankó János* osztályvezetőnek, valamint közreműködő munkatársaiknak az ülés gondos előkészítéséért és lebonyolításáért, továbbá az MTESZ megyei szervezete elnökségének az ülés technikai feltételeinek megteremtéséért.

*

A **fatechnológiai szakosztály** ülésén *Bedő Tibor* szakosztályvezető „A műszaki tervezés szerepe az ágazat műszaki fejlesztésében” címmel vitaindító előadást tartott. Vázolta az ERFATERV szerepét az ágazat fejlesztésében. Megállapította, hogy az elmúlt évtizedek alatt az útfeltáró hálózat kidolgozása, a forgácslap- és farostlemezipar kialakítása, az első korszerű faipari létesítmények üzembe helyezése, a regionális fejlesztési tervek kidolgozása, az erdészeti rakodók hálózatának tervezése, a különböző egyedi gép és berendezések tervezése, a fűrészipari rekonstrukció, mind egy-egy fontos állomása az ágazat fejlesztésének, és egyben az iroda munkájának.

A jövő feladatait illetően rámutatott arra, hogy csökkenni az extenzív műszaki fejlesztés lehetőségei, halaszthatatlan feladat az intenzív fejlesztés útjára lépni. Az intenzív fejlesztés eszközeit az előadó a korszerűség, a munkaszervezés, az üzemszervezés, az ügyvitel szervezése, az irányítás rendszerének szervezése vonatkozásában taglalta. Az előadásból megtudtuk, hogy 1981-ben az MN veszprémi erdőgazdaságánál végzett eszközhatékonyság-vizsgálatuk során olyan figyelemre méltó munkamódszert dolgoztak ki, amely alkalmas az intenzív fejlesztés lehetőségeinek feltárására, a műszaki-anyagi feltételek elbírálására.

Felkért hozzászólóként *Dessewffy Imre* MÉM—EFH-osztályvezető értékelésében elismerte az ERFATERV elsőrendű szerepét az ágazat műszaki fejlesztésében, majd szempontokkal, javaslatokkal egészítette ki az előadást. A vitában részt vettek: *Molnár Sándor* (Sopron), *Sásdy Ottó* (Barcs), *Szilágyi István* (Hajdúhadház), *Vári József* (Incső), *Pénzes Gyula* (Visegrád), *Bedő Tibor*, *Gönczöl Imre*, *Dámosy Zoltán*, *Riedl Gyula* (Budapest).

*

A **műszaki fejlesztési bizottság** ülését Budapesten, az ERTI tanácstermében tartotta. Elsőként *Tibay György*, az ERTI tudományos munkatársa ismertette az NCM-módszert, amely alkalmas eszköz lehet az erdészek optimális szervezeti egységének meghatározására. Ezután *Varga Béla* osztályvezető az erdészetek összevonásának az erdőművelésre gyakorolt kedvezőtlen hatásaira hívta fel a figyelmet. A kialakult vitában többek között *Kárall János*, *Ott János*, *Jablonkay Zoltán*, *Király László* fejtekte ki véleményét, valamint *Samodai Béla*, az SZVT kreativitási munkabizottságának titkára szolt néhány szót az NCM-módszer alkalmazásáról. A vita eredményeként a bizottság a következőkben foglalta össze álláspontját:

- Általános érvényű, optimális erdészetnagyságot meghatározni nem lehet, azt még tipizálni sem célszerű. Konkrét esetben az érintett szakemberek véleményére támaszkodva kell a sok tényezőt figyelembe venni.
- Szükséges, hogy szervezeti kérdésekben megfelelő stabilitás legyen, el kell kerülni a gyakori, meggondolatlan átszervezéseket.
- A bevezetni kívánt változtatásokat megfelelően meg kell alapozni. Az illetékes főhatóság által jóváhagyott változtatásokat az üzemtervben át kell vezetni.
- Az átszervezések megalapozására az üzemtervek alapján részletes számításokat kell végezni.
- Az erdők kezelésének célszerű egysége az erdőgondnokság — az elnevezés újbóli bevezetésével — és ennek határa nem kell, hogy megegyezzen a fakitermelési, szállítási és egyéb üzemi tevékenységek szervezetével.

A gépesítési szakosztály ülését Szentendrén, az Erdészeti Gépgyártó Vállalatnál tartotta. Az ülésen a szakosztály tagjai meghallgatták *Nehoda Károly* igazgató tájékoztatóját a gyár jelenéről, jövőjéről. Eszerint a gyár már jelenleg is 80 millió Ft értékű gép gyártására képes. Az erdőgazdaságokban szükséges 150 féle gépből 50 félélt tud gyártani. A következő években igen jelentős építkezést és fejlesztést hajtanak végre.

A résztvevők meglátogatták az egyes üzemrészeket, majd megvitatták a látottakat. A vitában *Tóth József* (Sopron), *dr. Balogh Ferenc* (Budapest), *Mátrabérci Sándor* (Nagykanizsa), *Kaufmann József* (Budapest), *Ratkóczy Miklós* (Kaposvár), *Czágásch József* (Győr), *Gál Imre* (Gyula), *Vida Zoltán* (Visegrád), *Mogyorósi József* (Keszthely), *Keszler György* (Budapest), *Szamosi Ferenc* (Keszthely) vett részt.

A résztvevők örömmel és meglelégedéssel vették tudomásul, hogy végre megindult a szervezett erdőszeti gépgyártás. Szükségesnek tartották a gyár erőteljes fejlesztését, valamint azt, hogy a gyár legalább egy gyártmánygondozót, instruktort állítson be, aki járva az erdőgazdaságokat, segíti a gépek bevezetését és összegyűjti a tapasztalatokat.

A szakosztályülést *dr. Káldy József* egyetemi tanár, szakosztályvezető vezette.

*

A szerkesztő bizottság a kecskeméti helyi csoport vendégségében tartotta márciusban első negyedévi ülését. *Barányi László* házigazda üdvözlő szavai után *dr. Solymos Rezső* elnökletével, elfogadta a 4. lapszám tervét, majd összeállította az 5—8. számok laptervét. Ezt követően *dr. Szodfridt István* bírálat alá vette a legutóbb megjelent 12—2. számok szerkesztői munkáját, *Sipos Sándor* csoporttitkár pedig a helyi csoportban a lapszerkesztést illetően, általában kialakult véleménynek, észrevételeknek, kívánságoknak adott hangot.

A kiemelt egyesületi feladatnak megfelelően, a bizottság az ülés napirendjére ez alkalommal a síkvidéki (homoki) erdőművelés helyzetének megvitatását tűzte, *Ván László* előadói anyaga alapján. A vitában részt vett: *Vida László*, *Keszthelyi István*, *Deák István*, *dr. Szemerédi Miklós*, *dr. Szodfridt István*, *dr. Solymos Rezső*, *Varga Béla*, *dr. Tóth Imre*, *Csötönyi József*, *Telegdy Pál*.

*

Az oktatási és közművelődési bizottság ülésén *Tóth István*, a bizottság vezetője, előjáróban bemutatta a MÉM szakoktatási és kutatási főosztálya vezetőjének kijelölése alapján, az új főosztályi összekötőt, *Molnár Zoltánné* főelőadó, faipari mérnök személyében. A napirend során a bizottság vezetője ismertette az MTESZ—KOKB-nak a technikusképzéssel kapcsolatos, összefoglaló javaslatát, ezzel a bizottság tagjai teljes egészében egyetértettek. Az ülésen megtárgyalták az OEE elnökének a bizottság vezetőjéhez intézett levelét a bizottság munkájának további teendőire, majd véglegesítve az 1982. évi munkatervet, kijelölték az egyes témák felelőseit.

A HELYI CSOPORTOK ÉLETÉBŐL

A budapesti csoport „Erdőművelési vitadélután” szervezett. Ezen *Varga Béla*, az erdőművelési szakosztály vezetője tartott „Az erdőművelés időszerű kérdései” címmel vitaindító előadást. A nagy érdeklődéssel kísért előadást számos hozzászólás, javaslat követte, amelyeket *dr. Bondor Antal* vitavezető foglalt össze.

A vitadélután keretében *dr. Bondor Antal* önálló, illetve társszerzőkkel megjelent könyveit dedikálta.

*

A debreceni csoport évnyitó taggyűlésén *Botos Géza* titkár beszámolót tartott az 1981. évi egyesületi munkáról és ismertette az 1982. évi munkatervet. *Rendes Béláné* gazdasági felelős tájékoz-

tatta a résztvevőket az 1981. évi pénzfelhasználásról és ismertette az 1982. évi költségvetést. A taggyűlés keretében *Gémesi József* „Az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar hosszú távú fejlesztése az ezredfordulóig” címmel tartott előadást.

*

A kaposvári csoport rendezvényén *Göndöcz Gyula*, a SEFAG osztályvezetője, ismertette a SEFAG tervezett szervezeti módosításának részleteit. A korszerű gazdálkodás követelményeinek megfelelően, összesen kilenc erdőszeti egység létrehozására kerül sor, négy lépésben. Ez az elgondolás hosszú időre

stabilizálni látszik a SEFAG termelési szervezetét. A tervezett erdészetek: Zamárdi, Zselic (Kaposvár), Igal, Somogyvár, Marcali, Iharos, Barcs, Nagyatád, Nagybajom. *Bóna József*, a zselici erdészet erdészeti igazgatója az új felállásban működő erdészet eddigi tapasztalatairól, eredményeiről adott részletes ismertetést.

Az előadásokat értékes javaslatokat is tartalmazó hozzászólások követték. Hozzászóltak: *Gubányi Imre*, *Kiss Ernő*, *János István*, *Egyed Zsigmond*, *Choma Zsolt*, *Kozma Ferenc*, *Rumszauer János*. A rendezvényt *Kozma Ferenc*, a csoport elnöke vezette.

*

A szegedi csoport vezetőségi ülésén *Vida László* elnöki megnyitóját követően, *Czene Barnabás* titkár beszámolt az idei időarányos munkáról, az elkövetkező feladatokról. Ismertette az ásothalmi szakiskola jubileumi ünneplésének előkészítésével kapcsolatos gondokat. Az ünnepségre 1983. szeptember 1-én kerül sor.

Az MTESZ Csongrád megyei Szervezete ellenőrző bizottsága elnökévé *Vida Lászlót* a Sajtóbizottságba *Hajdu András* tagtársunkat választották.

*

A szakmai továbbképzés keretében, a helyi csoportoknál a következő előadásokat tartották:

BUDAPESTEN:

Rakonczay Zoltán „Nemzeti parkok Afrikában”,
Dr. Zetelaki Zoltánné „Ehető gombák termesztése fermentorban”,
Dr. Solymos Rezső „A fatermesztés helyzete és feladatai hazánkban”,
Mikol. Társaság,

Dessewffy Imre „Lemez- és lapgyártás helyzete, fejlesztésének lehetőségei”,
 ERDÉRT,

PÉCSETT:

Csanádi Béla „Erdőfeltárás és közelítés fejlesztése a Mecseki Erdő- és Feldolgozó Gazdaságnál”,

SZEGEDEN:

Dr. Gál János „A nyárfatermesztés fejlesztése” címmel.

*

Új tagfelvétel

Koósne Csomós Hedvig folyamatszervező, Gyöngyös; *Kovács Róbert* kertésztechnikus, Bakonyszentlászló; *Koncz Béla* erdész, Bakonyszentlászló; *Primusz Sziklai Tiünde* erdőmérnök, Pápa; *Primusz József* erdőmérnök, Pápa; *Hirrmann Antal* erdőmérnök, Budapest; *Tükör László* erdésztechnikus, Nemesahany; *Balki Dezső* gépésztanár, Noszlop; *Pap Zoltán* erdésztechnikus, Homokbödöge; *Farkas Gyula* erdész-vadász, Keszthely; *Iker Zoltán* erdésztechnikus, Várpalota.

*

Halálozás

Gödöllőn, 77 éves korában elhunyt *Király Miklós* okl. erdőgazda, a volt Gödöllői Állami Erdőgazdaság egykori igazgatója. Széles körű részvételt kísérve, a gödöllői temetőben a városi tanács által adományozott díszsírhelyen temették el. Sirjánál egykori munkatársai, a vállalati jogutód, a Budavidéki EVAG dolgozói és egyesületünk nevében *Vári József*, a gödöllői helyi csoportunk elnöke mondott búcsúbeszédet.

AZ ERDŐ SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGA. Elnök: *dr. Solymos Rezső*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora, Budapest; főmunkatárs: *Jérome René*, Budapest. Tagok: *dr. Balázs István*, Budapest; *Bánszegi József*, Kemencepatak; *dr. Bondor Antal*, Budapest; *dr. Berdár Béla*, Budapest; *Botos Géza*, Debrecen; *Cebe Zoltán*, Szombathely; *dr. Csötönyi József*, Budapest; *Deák István*, Tamási; *Erdős László*, Budapest; *dr. Fírbás Oszkár*, Sopron; *Gáspár-Hantos Géza*, Budapest; *Haják Gyula*, Budapest; *dr. Herpay Imre*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; *dr. Járó Zoltán*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; *dr. Káldy József*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Sopron; *dr. Kecskés Sándor*, a műszaki tudományok doktora, Budapest; *Keszthelyi István*, Budapest; *Király Pál*, Budapest; *dr. Királyi Ernő*, a közgazdasági tudományok kandidátusa, Budapest; *dr. Kiss Rezső*, Budapest; *Lakatos Zoltán*, Kaposvár; *Murányi János*, Budapest; *Ródek Márton*, Nagykanizsa; *dr. Rácz Antal*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; *Soós Károly*, Kecskemét; *Stádel Károly*, Győr; *dr. Szentkúti Ferenc*, Pécs; *dr. Szepesi László*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora, Budapest; *dr. Szikra Dezső*, Veszprém; *Tóth István*, Vác; *dr. Tóth Sándor*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; *Varga Béla*, Eger; *Vida László*, Szeged.

